

ACTE ALE ORGANELOR DE SPECIALITATE ALE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE CENTRALE

MINISTERUL EDUCAȚIEI

ORDIN

privind aprobarea programelor școlare din categoria curriculum la decizia școlii, nivel liceal, elaborate în cadrul proiectului sistemic *Profesionalizarea carierei didactice — PROF — POCU/904/6/25/Operațiune compozită OS 6.5, 6.6, cod SMIS 146587, al cărui beneficiar este Ministerul Educației)**

Având în vedere:

— art. 65 alin. (4) din Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare;

— Contractul de finanțare nr. 32.811 din 31.03.2021 pentru proiectul Profesionalizarea carierei didactice — PROF — POCU/904/6/25/Operațiune compozită OS 6.5, 6.6, cod SMIS 146587, al cărui beneficiar este Ministerul Educației;

— Referatul de aprobare nr. 4.114/DGMRURS din 23.08.2022 pentru proiectul de Ordin privind aprobarea programelor școlare din categoria curriculum la decizia școlii, nivel liceal, elaborate în cadrul proiectului sistemic *Profesionalizarea carierei didactice — PROF — POCU/904/6/25/Operațiune compozită OS 6.5, 6.6, cod SMIS 146587, al cărui beneficiar este Ministerul Educației*,

în temeiul prevederilor art. 13 alin. (3) din Hotărârea Guvernului nr. 369/2021 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației, cu modificările și completările ulterioare,

ministrul educației emite prezentul ordin.

Art. 1. — Se aprobă programele școlare din categoria curriculum la decizia școlii pentru nivel liceal, cuprinse în anexele nr. 1—3, care fac parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 2. — Programele școlare cuprinse în prezentul ordin se aplică în sistemul de învățământ preuniversitar începând cu anul școlar 2022—2023, ca ofertă națională de curriculum la decizia școlii sau în cadrul temelor incluse în activitatea corespunzătoare disciplinelor de studiu din ariile curriculare *Limbă și comunicare* și *Om și societate*.

Art. 3. — Direcția de formare continuă din cadrul Direcției generale management, resurse umane și rețea școlară, Direcția generală învățământ preuniversitar, inspectoratele școlare și unitățile de învățământ preuniversitar duc la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

Art. 4. — Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

p. Ministrul educației,

Gigel Paraschiv,
secretar de stat

București, 26 august 2022.

Nr. 4.800.

*) Ordinul nr. 4.800/2022 a fost publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 866 din 2 septembrie 2022 și este reprodus în acest număr bis.

Ministerul Educației – Proiect *Profesionalizarea carierei didactice - PROF*
PROGRAMUL OPERAȚIONAL CAPITAL UMAN 2014 – 2020
POCU/904/6/25/Operațiune compozită OS 6.5, 6.6, cod SMIS 146587

Anexa 1 la OME nr.4800/26.08.2022

PROGRAMĂ ȘCOLARĂ
pentru disciplina opțională
EDUCAȚIE DIGITALĂ ȘI ABILITĂȚI MEDIA
Curriculum la decizia școlii, nivel liceal
Clasele IX-XII

Aprobată prin ordin al ministrului
Nr. 4800/26.08.2022

București, 2022

Notă de prezentare

Programa școlară pentru disciplina **„Educație digitală și abilități media”** reprezintă o ofertă educațională pentru curriculumul la decizia școlii, propusă la nivel național, adresată elevilor din învățământului liceal, de la toate filierele, profilurile și specializările din învățământul preuniversitar. Programul a fost dezvoltat cu un buget de timp de **1 oră/săptămână, pe durata unui an școlar**, incluzând un buget de timp de aproximativ 35 de ore pe an – o oră pe săptămână, însă structura cursului permite organizarea flexibilă a timpului de învățare. Prin elementele de fundamentare și prin modalitățile de structurare a competențelor digitale și a competenței de alfabetizare, oferta propusă aparține **zonei noilor educații și oferă soluții pentru câteva dintre provocările actuale ale sistemului educațional**, având ca efect dezvoltarea capacității elevilor de a evalua mesajele din punctul de vedere al credibilității și al validității, indiferent de sursa de comunicare. Educația digitală, așa cum este definită în documentele europene, implică dezvoltarea abilităților media și a competențelor critice de bază, precum abilitatea de a identifica conceptele-cheie din domeniul mass-media, de a face conexiuni între idei, de a pune întrebări pertinente, de a formula răspunsuri sau de a identifica erori logice și facilitează participarea responsabilă a tinerilor la interacțiunea cu mediul online, în condiții de siguranță și cu spirit etic.

Demersurile propuse prin actuala programă sunt concordante cu spiritul și cu recomandările cuprinse în documente naționale, europene și internaționale, astfel:

- Recomandări Consiliului Europei din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții;
- Comunicarea Comisiei Europene către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul economic și social european și Comitetul regiunilor privind *Planul de acțiune pentru educația digitală* {SWD(2018) 12 final}, Bruxelles, 17.1.2018 COM
- *Media and information literate citizens: think critically, click wisely!*, UNESCO

Programa disciplinei **„Educație digitală și abilități media”** are în vedere aplicarea modelului de **proiectare curriculară centrat pe competențe**. Centrându-se pe reperele de acțiune stipulate în documentele menționate, disciplina opțională va contribui la dezvoltarea competențelor cheie necesare oricărei persoane, pe de o parte pentru o dezvoltare și împlinire personală, inserție profesională, incluziune socială și cetățenie activă, dezvoltare durabilă, stil de viață sănătos, iar pe de altă parte pentru a face față schimbărilor sociale, economice, culturale și informatice. Se are în vedere formarea unei personalități armonioase, în care să se îmbine optim autonomia, responsabilitatea, încrederea în sine și în ceilalți, echitatea, integritatea fizică și morală, creativitatea, deschiderea spre inovare, spre comunicare inter și intrapersonală, spre atitudini care să susțină dezvoltarea durabilă.

Parcursul programei de către elevii care studiază acest opțional conduce la formarea profilului absolventului de clasa a XII-a prin faptul că îi pune pe aceștia în situația de a participa responsabil și creativ la o diversitate de interacțiuni în contexte variate, inclusiv profesionale și sociale, prin respectarea unor convenții de comunicare, dar și în situația de a evalua critic și reflexiv impactul tehnologiilor de informare și comunicare asupra propriei învățări, a vieții individuale și a relațiilor sociale, în general. De asemenea, acest opțional conduce la formarea profilului de competențe media și informaționale a absolventului, a unor competențe de

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

comunicare ce asigură integrarea cu succes a acestora în viața socială și profesională, făcându-i consumatori avizați de produse media și producători responsabili de conținut.

Competențele-cheie formate la disciplina *Educație digitală și abilități media*, în principal, sunt:

- competențe de alfabetizare;
- competențe digitale;
- competențe personale, sociale și de a învăța să înveți;
- competențe cetățenești.

Principiile fundamentale care au orientat elaborarea programei sunt:

- principiul relevanței, competențele și conținuturile fiind corelate cu nevoile reale și imediate ale elevilor;
- principiul diversificării, strategiile, ofertele și situațiile de învățare sunt diversificate și adaptate grupului de elevi;
- principiul transferului, prin realizarea de conexiuni între textele abordate și viața cotidiană.

Structura programei școlare include, pe lângă Nota de prezentare, următoarele elemente: Competențe generale; Competențe specifice și exemple de activități de învățare; Conținuturi; Sugestii metodologice.

Competențele generale evidențiază achizițiile finale ale studiului disciplinei, având un grad ridicat de generalitate și complexitate și reflectând contribuția disciplinei la realizarea profilului de formare a absolventului.

Competențele specifice sunt derivate din competențele generale, reprezentând etape în formarea acestora.

Exemplele de activități de învățare sunt situații de învățare propuse pentru formarea competențelor specifice, având un statut de recomandare. Profesorii au libertatea de a crea propriile activități de învățare pentru a forma competențele propuse de programă.

Conținuturile învățării sunt mijloacele informaționale, valorice și practice prin care vor fi realizate competențele.

Sugestiile metodologice sunt recomandări menite să orienteze cadrul didactic în proiectarea și desfășurarea activității didactice, ținând cont de specificul disciplinei. Cadrul didactic este invitat să ia în considerare, în desfășurarea procesului de predare-învățare-evaluare, de caracteristicile elevilor cu care lucrează, de experiențele și mediul cultural al acestora.

Lectura integrală și personalizată a programei școlare și înțelegerea logicii interne a acesteia reprezintă condiții indispensabile necesare proiectării întregii activități didactice. Profesorii își pot concentra atenția în mod diferit asupra activităților de învățare și asupra practicilor didactice. Diversitatea situațiilor concrete face posibilă și necesară o diversitate de soluții didactice. Din această perspectivă, propunerile programei nu trebuie privite ca rețetare inflexibile. În planul activității didactice, echilibrul între diferite abordări și moduri de lucru trebuie să fie rezultatul proiectării didactice personale și al cooperării cu elevii fiecărei clase în parte. Programa școlară este astfel concepută, încât să încurajeze creativitatea didactică și adecvarea demersurilor didactice la particularitățile elevilor.

Competențe generale

- 1. Utilizarea responsabilă și etică a conținuturilor și resurselor media și a aplicațiilor digitale**
- 2. Crearea și transmiterea conținuturilor media**
- 3. Analiza critic-reflexivă a informației și conținuturilor din domeniul media, accesate, căutate și stocate.**

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

- 1. Utilizarea responsabilă și etică a conținuturilor și resurselor media și a aplicațiilor digitale***

1.1 Respectarea principiilor responsabilității sociale (libertatea de exprimare, libertatea presei, dreptul la imagine, la viață privată, drept de autor)

- Exerciții de analiză și de interpretare a legislației specifice privind libertatea de exprimare, libertatea presei, dreptul la imagine și la viață privată, drepturile de autor (de exemplu, definițiile oferite de Art. 19 al Declarației Universale a Drepturilor Omului și Art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)
- Utilizarea pentru activități de analiză, de muncă individuală sau în grupe, respectiv de raportare și stocare a rezultatelor a unor resurse digitale de lucru (Padlet, Jambord etc.)

1.2 Aplicarea regulilor de explorare rațională a media pentru a avea un comportament adecvat și un consum mediatic echilibrat și pentru gestionarea responsabilă a propriei amprente digitale

- Exerciții de autoevaluare a consumului media
- Jurnalul de consum media
- Exerciții vizând testarea siguranței în mediul on-line (de exemplu, prin valorificarea unor resurse digitale: <https://haveibeenpwned.com/>, <https://howsecureismypassword.net/>)
- Studii de caz vizând gestionarea amprente digitale (de exemplu, prin valorificarea unor resurse digitale: <https://www.vpnmentor.com/blog/what-does-google-know-about-you/>, <https://adssettings.google.com> etc.)

1.3 Recunoașterea paternității ideilor preluate prin intermediul comunicării în masă, prin respectarea drepturilor de autor și prin evitarea plagiatului

- Exerciții de analiză a legislației specifice (de exemplu: legea nr. 8/1996 privind drepturile de autor și drepturile conexe (actualizată până în Aprilie 2011))

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

- Jocuri de rol și studii de caz privind respectarea drepturilor de autor (de exemplu: Ce înseamnă dreptul de autor și drepturile conexe, ce protejează acestea și sunt ele la fel peste tot în lume? Cine deține drepturi de autor și cum ajută drepturile de autor creatorii, titularii de drepturi, consumatorii, societatea, economia și cultura ca întreg? Beneficiez automat de protecția prin dreptul de autor dacă, de exemplu, fac o fotografie cu telefonul meu sau trebuie să îmi înregistrez opera pentru a beneficia de protecție? Ce presupune încălcarea drepturilor de autor? Pot avea probleme din cauza încălcării drepturilor de autor? Și dacă nu știam că încalc drepturile de autor? etc.)
- Utilizarea pentru activități de analiză, de muncă individuală sau în grupe, respectiv de raportare și stocare a rezultatelor a unor resurse digitale de lucru (Padlet, Jambord, Canva, VideoAnt etc.)

2. Crearea și transmiterea conținuturilor media

2.1. Utilizarea tehnicilor de bază de producere a mesajelor multimedia (structură, instrumente, difuziune, dinamică) și în elaborarea de conținuturi digitale și media de calitate

- Exerciții de realizare de conținut media (știri, interviuri, fotografii, materiale video sau audio), respectând principiile de producere a acestora
- Exerciții de reformulare a unor știri, respectând principiul piramidei inversate
- Exerciții de producere de conținut valid pe rețelele sociale
- Exerciții de autoevaluare a știrii produse
- Exerciții de realizare a unor produse media în care să primeze interesul public

2.2. Aplicarea regulilor de bază cu privire la exprimarea în spațiul public exerciții de identificare/aplicare a regulilor de bază cu privire la exprimarea în spațiul public, inclusiv online

- Exerciții de conștientizare a limitelor libertății de exprimare
- Exerciții de valorificare a contextului în construcția mesajelor media (moment, publicitate contextuală, canal de difuzare)

2.3. Înțelegerea influenței media, precum și a modalităților prin care publicul se raportează la media și decodifică mesajele acesteia

- Activități de discriminare între publicitate și propagandă
- Analiza unor produse media de tip reclamă
- Exerciții de identificare a limbajului persuasiunii în produsele media

3. Analiza critic-reflexivă a informației și conținuturilor din domeniul media, accesate, căutate și stocate

3.1. Identificarea și accesarea surselor de încredere, verificând veridicitatea informațiilor

- Joc de socializare-tipuri de dezinformare
- Studii de caz care presupun verificarea informațiilor
- Exerciții de tip vânătoarea de informații contrafăcute
- Exerciții de tip agenți pentru dezinformare
- Exerciții de identificare a camerelor de ecou și a bulelor informaționale

3.2. Aplicarea metodelor de explorare și de exploatare a informației prin utilizarea motoarelor de căutare avansate și a tehnicilor specifice de receptare

- Exerciții de identificare a biasurilor/prejudecăților
- Exerciții de identificare a comportamentelor deviate în spațiul online: cyberhondria și impulsivitate
- Exerciții de conștientizare a personalizării online, a ampretei digitale etc.

3.3. Utilizarea instrumentelor specifice de navigare eficientă și a aplicațiilor în universul informațiilor media, în vederea identificării intenției de dezinformare

- Exerciții de verificare a informației (căutarea verticală și căutarea orizontală)
- Analiza unui produs media
- Exerciții de discriminare dintre fapte și opinii vehiculate în media
- Exerciții de evaluare a calității unor aplicații

3.4. Deconstrucția mesajelor media

- Exerciții de identificare a cadrului deconstrucției mesajului media
- Analiza unor produse media prin aplicarea celor cinci concepte fundamentale ale educației media (autor, format, conținut, public, scop)

3.5. Cunoașterea importanței mass-media și a furnizorilor de informație, inclusiv a legislației în domeniu

- Realizarea discriminării între interesul public și interesul publicului
- Rezolvare unor quizz-uri despre importanța media și a furnizorilor de informație

3.6. Detectarea mesajele dominate de stereotipuri, prejudecăți, discriminare, de reprezentările șablonate ale lumii înconjurătoare

- Exerciții de identificare a stereotipurilor și prejudecăților vehiculate de produsele media
- Exerciții de identificare a tendințelor de discriminare din produsele media
- Realizarea unor anchete sau microcercetări pe tema reprezentărilor șablonate ale lumii înconjurătoare
- Joc de rol

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

3.7 Identificarea tehnicilor de manipulare sau de propagandă folosite de mass-media, construind alternative personale la mesajele receptate, ca modalitate de rezistență la manipulare

- Exerciții de identificare a diverselor tehnici de manipulare și de propagandă utilizate în produsele media, inclusiv din mediul digital
- Construirea unei strategii de rezistență la manipulare
- Exerciții de simulare
- Dezbateri pe tema manipulării și propagandei

Conținuturi ale învățării

Domenii de conținut		Conținuturi
I.	Mass-media și media. Mediul digital	<ul style="list-style-type: none"> • Noțiuni introductive • Mass-media și media • Mediul digital
II.	Drepturile și responsabilitățile receptorului și creatorului de conținut	<ul style="list-style-type: none"> • Libertatea de exprimare și limitele libertății de exprimare • Creatorul de conținut • Drepturile de autor
III.	Deconstrucția mesajelor media	<ul style="list-style-type: none"> • Cadrul de deconstrucție a mesajelor media • Limbajul persuasiunii
IV.	Rolul mass-mediei/mediei în societate	<ul style="list-style-type: none"> • De la informație la știre. Fapte și opinii • Publicitate • Propagandă • Contextul în mesajele media
V.	Sistemul mass-media	<ul style="list-style-type: none"> • Sistemul mass-media • Rolul publicului • Agenda media
VI.	Internet și rețele sociale	<ul style="list-style-type: none"> • Expunerea selectivă. Bulele informaționale și camerele de ecou • Personalizarea on-line (indexarea pe motoarele de căutare, cookies, rețele social, blog/vlog) • Amprenta digitală/identitatea digitală (componentele amprente digitale; dezvoltarea unei amprente digitale pozitive) • Tipuri de comportamente deviante în spațiul online
VII.	Dezinformarea	<ul style="list-style-type: none"> • Tipuri de dezinformare • Tehnici de verificare a informației (căutare verticală/laterală, indicatori ai credibilității) și a mesajelor fotografice și video

Sugestii metodologice

Programa oferă posibilitatea organizării flexibile a învățării într-un număr variabil de lecții. Scenariile didactice vor fi structurate după modelul: evocare (intrare în temă, actualizarea cunoștințelor), constituirea sensului (predarea-învățarea de noi cunoștințe), reflecție și extindere. Rolul central în procesul de predare-învățare îl are dezvoltarea competențelor-cheie vizate de prezenta programă.

Proiectarea activității didactice trebuie să fie precedată de lectura integrală a programei cursului opțional și de urmărirea logicii interne a acesteia. Textele/materiale selectate, în vederea dezvoltării competențelor generale vizate de prezenta programă, se recomandă a fi legate tematic de problematica abilităților media. Activitățile de învățare și strategiile de lucru propuse de către cadrele didactice trebuie să țină seama de experiența elevilor la această vârstă și să permită valorizarea pozitivă a acestora. Se recomandă ca în activitatea de predare-învățare a acestei discipline opționale să se utilizeze produse media disponibile pentru temele propuse, iar profesorii să urmeze și programul de formare continuă *Introducere în educația media*, derulate de Centrul de Jurnalism Independent sau programul de formare specific acestui CDȘ.

Se recomandă ca suporturile media selectate în vederea dezvoltării competențelor vizate de prezenta programă să fie legate de problematica lumii contemporane. Conținuturile vor fi selectate atât din media românească, cât și din universul media european și universal, inclusiv materiale concepute de Centrul pentru Jurnalism Independent pentru activități menite să dezvolte abilitățile media la elevi.

Se recomandă selecția unor conținuturi care pot ilustra tematici specifice: mass-media și media, mediul digital, drepturile și responsabilitățile receptorului și creatorului de conținut, rolul mass-mediei/mediei în societate, sistemul mass-media, Internetul și rețelele sociale, apps-uri, dezinformarea, propaganda și manipularea etc.

Strategii didactice

Competențele specifice se formează prin activitățile de învățare, de aceea este importantă realizarea conexiunii între ceea ce se învață și scopul învățării. În centrul demersului didactic se va afla elevul, iar în cadrul activităților didactice se va pleca de la experiențele de viață ale acestuia, aplicându-se principiile învățării experiențiale.

Se va apela la:

- strategii inductive;
- strategii bazate pe învățarea prin descoperire;
- strategii de învățare problematizată;
- strategii care valorifică jocul de rol;
- strategii interactive.

Aspecte privind evaluarea

Evaluarea se va realiza, de regulă, prin metode complementare (observarea sistematică a comportamentului și a atitudinii față de învățare, interviul, portofoliul, autoevaluarea, jurnalul de lectură, e-proiectul etc.) care permit evaluarea reacțiilor, a învățării și a comportamentului elevilor.

Profesorul va aborda suporturile media selectate din perspectivă transcurriculară prin utilizarea metodelor interactive specifice dezvoltării gândirii critice, astfel încât să faciliteze înțelegerea universului media și a lumii contemporane, cu toate provocările ei.

Bibliografie

- 1) *** *Media and information literate citizens: think critically, click wisely!*, UNESCO
- 2) *** *Recomandarea Consiliului privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți* (2018/C 189/01) [Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01)] <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF>, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf000037706>
- 3) *** *Constituția României*. (1991). <https://www.constitutiaromaniei.ro/>
- 4) *** Legea nr. 148/2000 privind publicitatea <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/23593>
- 5) *** Legea nr. 182 din 12 aprilie 2002 privind protecția informațiilor clasificate. (2002). <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/35209>
- 6) *** Legea nr. 196 din 13 mai 2003 (*republicată*) privind prevenirea și combaterea pornografiei*. (2003). <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/43795>
- 7) *** Legea nr. 544 din 12 octombrie 2001 privind liberul acces la informațiile de interes public. (2001). <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/31413>
- 8) Aiken, M. (2016). *The Cyber Effect, psihologia comportamentului uman în mediul online*. Cyber Matrix Limited.
- 9) Caulfield, M. A. (2017). *Web Literacy for Students Fact-Checkers*. Pressbooks. Hartman-Caverly, S. (2018). *Learning Commons: Fake News: Evaluating Current Events Coverage: Evaluating News Information*. Learningcommons.dccc.edu; Delaware County Community College. <https://learningcommons.dccc.edu/fakenews/test>
- Hatneanu, D. O. (2017). *Libertatea de exprimare în legislația românească*. Centrul pentru Jurnalism Independent. <https://www.cji.ro/wp-content/uploads/2014/01/Libertatea-de-exprimare-in-legislatia-romaneasca-Final-2.pdf>
- 10) Jolls, T. (2008). *Literacy for the 21st Century*. Center for Media Literacy.
- 11) Nedelcu, Anca, *Profilul de competențe ale cetățeanului educat media*, Centrul pentru Jurnalism Independent, 2021 <https://cji.ro/profilul-de-competente-ale-cetateanului-educat-media/>
- 12) Worsnop, C. M. (2012). *Media Literacy through Critical Thinking. Teachers materials*. University of Washington.

Ministerul Educației – Proiect *Profesionalizarea carierei didactice - PROF*
PROGRAMUL OPERAȚIONAL CAPITAL UMAN 2014 – 2020
POCU/904/6/25/Operațiune compozită OS 6.5, 6.6, cod SMIS 146587

Anexa 2 la OME nr. 4800/26.08.2022

PROGRAMA ȘCOLARĂ
pentru disciplina opțională
EDUCAȚIE INCLUZIVĂ ȘI DEZVOLTAREA GÂNDIRII CRITICE

**Curriculum la decizia școlii pentru
nivel liceal, clasele IX-X**

*Aprobată prin ordin al ministrului
Nr. 4800/26.08.2022*

București, 2022

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

Notă de prezentare

Programa școlară pentru disciplina „*Educație incluzivă și dezvoltarea gândirii critice*” reprezintă o ofertă educațională pentru curriculumul la decizia școlii, propusă la nivel național, adresată învățământului liceal, ciclul inferior al liceului. Programă a fost dezvoltată pentru **clasa a IX-a/clasa a X-a**, cu un buget de timp de **1 oră/săptămână**, pe **durata unui an școlar** și se constituie într-o ofertă educațională care promovează trasee particulare de învățare, pentru susținerea nevoilor și intereselor specifice de învățare ale elevilor, având un caracter nediscriminatoriu prin însăși tematica abordată.

De asemenea, programa răspunde necesității de promovare a paradigmei **educației pentru toți**, prin care se dorește transformarea mediului școlar într- unul care să corespundă în mod real nevoilor tuturor elevilor, fără discriminări, prețuind diversitatea și acordând șanse egale tuturor. Astfel, acest curriculum opțional este conceput din necesitatea de creare a unei școli incluzive, adică a unei școli ce asigură condițiile pentru ca toți copiii să-și poată atinge potențialul, bazându-se pe corectitudine.

Această programă școlară propune o **viziune integrată** asupra procesului instructiv-educativ, abordând o problemă semnificativă pentru viața socială concretă a fiecărui elev, care trebuie să devină un membru activ și responsabil al comunității. Una dintre problemele/provocările fundamentale ale societății actuale este diversitatea umană și gestionarea acesteia, astfel încât fiecare membru al societății să-și îndeplinească potențialul și aspirațiile într-un cadru socio- cultural tolerant și stimulat.

Opțiunea pentru această disciplină poate fi realizată la **orice filieră și profil de liceu**, în condițiile resurselor de timp prevăzute pentru curriculum la decizia școlii prin planurile-cadru de învățământ în vigoare. Tocmai de aceea este evidentă structurarea acestuia în jurul unei teme integratoare pentru mai multe arii curriculare.

Demersurile propuse prin actuala programă sunt concordante cu spiritul și cu recomandările cuprinse în documente naționale, europene și internaționale, astfel:

Documente naționale

- ORDIN nr. 3239 din 5 februarie 2021 privind aprobarea documentului de politici educaționale Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului național
- ORDIN nr. 3238 din 5 februarie 2021 pentru aprobarea Metodologiei privind dezvoltarea curriculumului la decizia școlii
- OMECT nr. 1529/18.07.2007 privind dezvoltarea problematicii diversității în curriculumul național

Documente europene și internaționale

- Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948)
- Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului (1989)
- Cartea albă privind dialogul intercultural, Trăind împreună egali în demnitate, adoptată de Consiliul Europei (Strasbourg, 2008)
- Educație pentru democrație (Education for democracy), Rezoluția Națiunilor Unite A/67/L.25 (2012)

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

- Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (2010)
- Declarația privind promovarea cetățeniei și a valorilor comune ale libertății, toleranței și nediscriminării prin educație (Declarația de la Paris, 2015)
- Recomandarea Consiliului European din 22 mai 2018 privind promovarea valorilor comune, a educației favorabile incluziunii și a dimensiunii europene a predării.

Programa disciplinei "Educație incluzivă și gândire critică" are în vedere aplicarea modelului de **proiectare curriculară centrat pe competențe**. Centrându-se pe reperele de acțiune stipulate în documentele menționate, disciplina opțională va contribui la dezvoltarea competențelor cheie necesare oricărei persoane, pe de o parte pentru o dezvoltare și împlinire personală, inserție profesională, incluziune socială și cetățenie activă, dezvoltare durabilă, stil de viață sănătos, iar pe de altă parte pentru a face față schimbărilor sociale, economice, culturale și informatice. Se are în vedere formarea unei personalități armonioase, în care să se îmbine optim autonomia, responsabilitatea, încrederea în sine și în ceilalți, echitatea, integritatea fizică și morală, creativitatea, deschiderea spre inovare, spre comunicare inter și intrapersonală, spre atitudini care să susțină dezvoltarea durabilă.

Intrarea în învățământul liceal aduce cu sine schimbarea mediului educațional al elevului, necesitatea adaptării acestuia la noi contexte de învățare în care este necesar să manifeste toleranță, spirit colegial, incluziune. Profilul de formare al absolventului de învățământ obligatoriu, include abilități fundamentale așteptate, printre care și abilitatea de a gândi critic asupra realității. Oferta educațională contribuie la optimizarea procesului de învățare al elevilor prin implementarea practicilor didactice specifice unui mediu educațional incluziv prin activități didactice centrate pe dezvoltarea gândirii critice. Opționalul este unul aplicativ, centrat pe formarea de abilități necesare, parcurgerii de situații în care este solicitată rezolvarea de probleme, ca latură practică a gândirii.

Din perspectiva **competențelor-cheie și a profilului de formare al absolventului de clasa a IX-a**, această programă are în vedere, în primul rând, **competența civică**. Astfel, sunt vizate a fi formate la un nivel funcțional comportamente și atitudini care să exprime acceptarea și valorizarea diferențelor existente între oameni, empatia și responsabilitatea în contextul școlar și al comunității, în raport cu persoanele și grupurile aflate în situația de discriminare sau supuse riscului de a fi discriminate. De asemenea, **competența de literație** este dezvoltată prin implicarea elevilor în exprimarea de opinii, idei care privesc mediul școlar sau social din perspectiva incluziunii și din perspectiva raportării critice la diferite situații sociale. **Competența matematică** este inclusă prin utilizarea și analiza unor date statistice cu privire la fenomenele sociale presupuse de incluziune, iar **competențele în tehnologie și inginerie** prin identificarea unor soluții tehnologice pentru facilitarea incluziunii. **Competența digitală** este dezvoltată prin implicarea elevilor în dezvoltarea de conținuturi digitale care să promoveze incluziunea școlară și socială. Prin analiza posibilităților de dezvoltare personală într-un mediu incluziv este vizată **competența personală, socială și a învăța să înveți**. **Competența antreprenorială** este avută în vedere prin generarea unor idei inovative pentru activități și proiecte care să crească gradul de incluziune al mediului școlar și social apropiat, precum și prin lucrul individual și în echipă, care presupune planificare, organizare, obținerea de rezultate, evaluare, reflecție critică pentru implementarea respectivelor idei. **Competența de sensibilizare și exprimare culturală** este antrenată prin organizarea sau participarea de evenimente artistice care să promoveze și să dezvolte sensibilitatea pentru diferitele categorii de persoane care au nevoie de incluziune.

Programa își propune să dezvolte gândirea critică a elevilor din ciclul inferior al liceului în legătură cu un aspect extrem de important al vieții sociale actuale – integrarea școlară, socială, profesională, culturală etc. a tuturor membrilor societății, indiferent de caracteristicile fizice,

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

intelectuale sau culturale pe care le au aceștia. Programa poate fi considerată o continuare și o completare a Educației sociale, studiate de elevi în ciclul gimnazial, cu precădere a disciplinei ***Gândire critică și drepturile copilului*** (clasa a V-a). Gândirea critică poate fi aplicată în toate domeniile cunoașterii și în toate domeniile activității umane. Prin modelul de învățare propus de programă, se urmărește formarea unei personalități implicate în analiza critică a mediului social, în cercetarea problemelor specifice acestuia, în identificarea și implementarea de soluții care să contribuie la construirea unei societăți democratice, tolerante și echitabile pentru toți membrii acesteia. Învățarea specifică acestei discipline este una care pornește de la experiențele personale ale fiecărui elev, experiențe care provin din mediul familial, școlar sau al comunității. Din perspectiva gândirii critice promovate de această programă, elevii vor învăța să fie atenți și să ia în considerare detaliile unei situații sociale, să pună sub semnul întrebării prejudecățile și obișnuințele sociale și să se angajeze cu argumente pertinente în susținerea unui punct de vedere care privește îmbunătățirea mediului social.

În consecință, acest opțional are un aport direct la formarea elevilor pentru a face față schimbărilor accelerate și complexe într-o eră a inovației și a transformărilor profunde, a unei noi paradigme a învățării într-o școală incluzivă și dincolo de aceasta, într-un spațiu fizic cunoscut, familiar sau dincolo de ecran, prin sisteme blended learning omniprezente în educație.

Structura programei școlare include, pe lângă Nota de prezentare, următoarele elemente: Competențe generale; Competențe specifice și exemple de activități de învățare; Conținuturi; Sugestii metodologice.

Competențele generale evidențiază achizițiile finale ale studiului disciplinei, având un grad ridicat de generalitate și complexitate și reflectând contribuția disciplinei la realizarea profilului de formare a absolventului.

Competențele specifice sunt derivate din competențele generale, reprezentând etape în formarea acestora.

Exemplele de activități de învățare sunt situații de învățare propuse pentru formarea competențelor specifice, având un statut de recomandare. Profesorii au libertatea de a crea propriile activități de învățare pentru a forma competențele propuse de programă.

Conținuturile învățării sunt mijloacele informaționale, valorice și practice prin care vor fi realizate competențele.

Sugestiile metodologice sunt recomandări menite să orienteze cadrul didactic în proiectarea și desfășurarea activității didactice, ținând cont de specificul disciplinei. Cadrul didactic este invitat să ia în considerare, în desfășurarea procesului de predare-învățare-evaluare, de caracteristicile elevilor cu care lucrează, de experiențele și mediul cultural al acestora.

Lectura integrală și personalizată a programei școlare și înțelegerea logicii interne a acesteia reprezintă condiții indispensabile necesare proiectării întregii activități didactice. Profesorii își pot concentra atenția în mod diferit asupra activităților de învățare și asupra practicilor didactice. Diversitatea situațiilor concrete face posibilă și necesară o diversitate de soluții didactice. Din această perspectivă, propunerile programei nu trebuie privite ca rețetare inflexibile. În planul activității didactice, echilibrul între diferite abordări și moduri de lucru trebuie să fie rezultatul proiectării didactice personale și al cooperării cu elevii fiecărei clase în parte. Programa școlară este astfel concepută, încât să încurajeze creativitatea didactică și adecvarea demersurilor didactice la particularitățile elevilor.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

Competențe generale

1. **Interpretarea critică a unor informații, fapte și atitudini sociale din contexte diferite ale vieții școlare, comunitare și profesionale, prin utilizarea de achiziții specifice domeniului social**
2. **Elaborarea unor instrumente care vizează îmbunătățirea relațiilor sociale între diferite persoane și grupuri din comunitate, prin antrenarea strategiilor de gândire critică**
3. **Participarea la proiecte/activități ce presupun responsabilitate în luarea deciziilor și contribuie la dezvoltarea personală și socială**

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. *Interpretarea critică a unor informații, fapte și atitudini sociale din contexte diferite ale vieții școlare, comunitare și profesionale, prin utilizarea de achiziții specifice domeniului social*

1.1. Utilizarea corectă a conceptelor/terminologiei specifice educației incluzive

- Realizarea unui glosar cu termeni specifici identificați în diferite texte lecturate sau a unei cărți, utilizând aplicații digitale; (de exemplu Mindmeister, Coogole, Gitmind)
- Abordarea unor texte-suport prin utilizarea unor metode de gândire critică (de exemplu Sinelg, Știu-Vreau să știu-Am învățat, Jurnalul cu dublă intrare).
- Exerciții tip debate, pe baza unor afirmații/enunțuri referitoare la diferite aspecte ale educației incluzive
- Exerciții de structurare a informației prin metode specifice evocării, ca de exemplu: „Ciorchinele”, „Termenii cheie” sau utilizând aplicația Mindmap
- Tehnici de exprimare orală și/sau scrisă a reacțiilor și opiniilor față de texte literare și nonliterare care conțin concepte specifice educației incluzive
- Discuții de grup pentru dezvoltarea gândirii critice (de exemplu, pornind de la întrebările ”Ce?, Cine?, Unde?, Când?, De ce?)
- Eseul de cinci minute pornind de la întrebarea: Cum crezi că ai putea sprijini un coleg cu cerințe educative speciale?

1.2. Identificarea unor informații fapte, situații sociale relevante privind dificultățile cu care se confruntă oamenii în ceea ce privește integrarea socială.

- Realizarea unor exerciții de reflecție folosind diferite metode (de exemplu, Pălăriile gânditoare)
- Alcătuirea unui portofoliu digital (articole, fotografii, înregistrări video și audio) care să surprindă diversitatea socio- culturală la nivel local/regional/național și problemele integrării

- Participarea la jocuri de rol în relație cu diverse contexte specifice educației incluzive
- Studii de caz pornind de la situații reale ce relevă dificultăți cu care se confruntă oamenii în integrarea socială
- Identificarea barierelor în calea accesului la educație pentru toți copiii de vârstă școlară
- Formularea unor puncte de vedere personale cu privire la aspectele identificate.
- Analiza unor mesaje cuprinse în texte (orale și scrise), tutoriale video, pagini web, filme, publicitate, muzică, în care este promovat dreptul la educație și în care sunt încălcate unele drepturi
- Formularea unor drepturi, reguli pentru grupuri sau persoane dezavantajate pe baza valorilor și principiilor etice comune în cadrul unei activități de tipul: „Parlamentar pentru o zi”, „Primar pentru o zi”

1.3. Evidențierea cauzelor și efectelor istorice și contemporane ale discriminării pentru a anticipa consecințele acesteia.

- Vizionarea unui film în care pot fi identificate aspecte ce privesc discriminarea
- Exerciții de identificare a comportamentelor discriminatorii, pe baza unor texte/ filme suport
- Analizarea, în echipă, a unor studii de caz, în ceea ce privește problema incluziunii în lume
- Realizarea unui colaj, în echipă, intitulat „STOP, Discriminarea!”; Cunoaște înainte să judeci!
- Realizarea unui afiș cu mesaje prin intermediul cărora este combătută discriminarea (de exemplu utilizând aplicația Canva)
- Exerciții de exprimare a propriilor opinii, gânduri și sentimente, precum și susținerea acestora cu argumente în fața unui public
- Exerciții care vizează manifestarea toleranței și a acceptării opiniilor celor din jur
- Realizarea unui sondaj de opinie în vederea identificării persoanelor discriminate
- Exerciții de formulare a unor indicatori pentru elaborarea unei grile de apreciere și încadrare a persoanelor în diverse tipuri de vulnerabilitate
- Exerciții de tip „Biblioteca vie”

1.4. Exersarea abilității de a gândi critic asupra realității prin analizarea unor atitudini și comportamente raportate la valori dezirabile.

- Utilizarea analizei SWOT în identificarea punctelor tari, punctelor slabe, amenințări și oportunități pentru școala tradițională și cea incluzivă
- Utilizarea diagramei Venn pentru stabilirea asemănărilor și deosebirilor dintre școala tradițională și școala incluzivă
- Realizarea unor eseuri pe o temă la alegere
- Studiu de caz – Poveștile copiilor
- Dezbateri la nivelul clasei de elevi despre atitudini și comportamente raportate la valori dezirabile.
- Elaborarea unui cvintet cu tema: Valorile incluziunii

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

- Abordarea creativă a trăsăturilor caracteriale pozitive (de exemplu „Norul de cuvinte” prin utilizarea aplicației WordArt)

2. Elaborarea unor instrumente care vizează îmbunătățirea relațiilor sociale între diferite persoane și grupuri din comunitate, prin antrenarea strategiilor de gândire critică

2.1. Realizarea, unor „scenarii de viață” pentru persoanele sau grupurile sociale discriminate, în conformitate cu caracteristicile societății.

- Identificarea unor probleme sau nevoi la nivelul școlii/comunității locale privind educația incluzivă
- Realizarea unei burse a sugestiilor pentru organizarea unui eveniment dedicat incluziunii (în familie, în comunitate)
- Elaborarea unor eseuri tematice argumentative referitoare la problematica discriminării prin folosirea informațiilor din diferite surse
- Jocuri de rol care să simuleze situații posibile de discriminare precum și modalități de rezolvare a acestora
- Exercițiu de reflecție- „Linia valorilor incluzive”
- Participarea la realizarea regulamentului clasei, care să evidențieze drepturile și obligațiile fiecăruia, utilizând de exemplu, aplicațiile Book Creator, Story Jumper, Canva
- Organizarea unor activități comune în parteneriat cu elevi de la unități de învățământ special, pentru marcarea evenimentelor dedicate persoanelor aparținătoare grupurilor vulnerabile; De exemplu: 21 martie- „Ziua internațională pentru eliminarea discriminării rasiale”, 16 noiembrie - „Ziua Toleranței”, 20 ianuarie- „Ziua internațională a acceptării”
- Realizarea unor afișe privind strategiile de reducere a discriminării din școală sau comunitate

2.2. Aplicarea strategiilor de gândire critică în realizarea unor instrumente utile, cu scopul de a crește incluziunea la nivel școlar și social.

- Realizarea planului unor investigații/cercetări prin constituirea unui grup de discuții pe o rețea de socializare (de exemplu utilizând metoda *Gândiți-lucrați în perechi-comunicați*)
- Elaborarea unui chestionar privind practicarea/respectarea în școală a comportamentelor care se raportează la valorile educației incluzive
- Analiza datelor/informațiilor obținute în vederea stabilirii strategiei de acțiune
- Invitarea unor reprezentanți ai instituțiilor/organizațiilor civice în vederea cunoașterii tipurilor de proiecte desfășurate de acestea și a posibilităților de implicare a elevilor în activități de voluntariat
- Realizarea activităților de voluntariat, centrate pe aspectele incluziunii, formularea și rezolvarea de probleme cu care se confruntă membrii unei comunități

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

2.3. Implicarea în activități diverse cu scopul de a promova colaborarea, munca în echipa și acceptarea diversității.

- Realizarea, în echipă, a unor reportaje despre acțiuni privind incluziunea la nivelul comunității, folosind resurse multimedia și aplicații interactive, (de exemplu aplicațiile Flipgrid, Movie Maker etc.)
- Realizarea și aplicarea, în mini grupuri, a unor chestionare privind identificarea practicilor incluzive din școală/comunitate
- Organizarea, în echipă, a unor campanii de promovare în școală sau în comunitate a proiectelor ce vizează acceptarea diversității, sensibilizarea în ceea ce privește incluziunea prin afișe, fluturași, colaje, scenete, filme scurte, utilizând aplicații diverse (de exemplu: Word-Art, Chater-kid, Canva, Loom, Stop Motion, Quik GoPro, Google Forms etc.)

2.4. Dezvoltarea capacităților de a susține și de a promova o educație liberă, echitabilă și de calitate

- Dezbaterăa unor cazuri preluate din mass-media referitoare la problemele grupurilor de apartenență și ale comunității, ca punct de plecare pentru inițiative de participare civică
- Exerciții de realizare a unor micro-proiecte individualizate (individuale) pentru formarea (și dezvoltarea) unui comportament dezirabil, optimist și eficient
- Realizarea unui discurs de sensibilizare pe tema incluziunii cu suport EdPuzzle
- Realizarea de către elevi a unui Minighid comportamental – „Atitudinile elevilor în școala incluzivă”

3. Participarea la proiecte/activități ce presupun responsabilitate în luarea deciziilor și contribuie la dezvoltarea personală și socială

3.1. Elaborarea unor proiecte cu impact în comunitate, care promovează incluziunea și combat comportamentele de discriminare

- Implicarea elevilor, la nivel de clasă, școală sau la nivelul comunității locale, în elaborarea unor proiecte, pe diferite teme de educație incluzivă prin: alegerea temei, formularea unor alternative de soluționare, alegerea unei soluții dezirabile, identificarea unor resurse relevante

3.2. Organizarea și derularea în echipă a unui proiect de promovare a educației incluzive la nivelul comunității.

- Participarea activă (pe perechi/ pe echipe) la realizarea proiectelor propuse, potrivit sarcinilor de lucru asumate/atribuite
- Implicarea elevilor în mod (inter)activ, participativ și colaborativ în activități de învățare, utilizând metode de învățare de tip nonformal
- Teatru de umbre (realizat de echipe mici) în care elevii pot demonstra/arăta comportamente umane ce promovează educația incluzivă.
- Derularea unui proiect pe o temă dată, de exemplu „Unitate în diversitate”, Oameni și locuri din comunitate”

3.3. Valorificarea rezultatelor activităților de educație incluzivă în contextul dezvoltării

Instrumente Structurale
2014-2020

durabile a societății.

- Organizarea unor întâlniri culturale la care să participe reprezentanții instituțiilor partenere, în cadrul cărora pot fi valorificate rezultatele obținute în activități care vizează educația incluzivă
- Realizarea de expoziții de pictură și fotografie, cu lucrările elevilor pe teme de educație incluzivă

3.4. Aplicarea cunoștințelor și deprinderilor dobândite în situații de viață/experiențe de viață pentru promovarea dezvoltării durabile.

- Realizarea unei pagini web, referitoare la participarea elevilor școlii la activități civice/de voluntariat/incluziune în comunitatea în care trăiesc
- Realizarea unui videoclip de animație Stop Motion referitoare la participarea elevilor școlii la activități civice/de voluntariat/incluziune în comunitatea în care trăiesc
- Elaborarea unor jurnale de învățare care valorizează experiența participării la activități ce vizează incluziunea

Conținuturi ale învățării

Domenii de conținut	Conținuturi
I. Societatea și diversitatea ei.	<ul style="list-style-type: none"> • Educația incluzivă: concepte, abordări, definiții, dimensiuni. • Politici incluzive . Instituții și organizații care promovează incluziunea. • Principiile și valorile unei societăți incluzive. (acceptarea și respectarea diversității, valorizarea pozitivă a diferențelor, tratamentul egal al persoanelor, solidaritate, promovarea incluziunii sociale, dialogul intercultural). • Elementele mediului educațional incluziv, prietenos învățării. Valori ale incluziunii. • Culturi incluzive (concepții, atitudini, tradiții, obiceiuri). • Modernitatea, globalizarea și dialogul culturilor privite din perspectiva educației incluzive.
II. Învățăm să trăim împreună	<ul style="list-style-type: none"> • Discriminarea. Tipuri de discriminare. • Școala tradițională versus școala incluzivă. Înțelegerea percepției „celuilalt” . Măsuri afirmative. • Trăsături ale grupurilor și societăților incluzive. • Interculturalitatea și dimensiunile sale, premisele dezvoltării durabile. • Strategii și practici incluzive. • Gândire liberă vs. stereotipuri și prejudecăți. • Responsabilitate și implicare în societatea incluzivă.

Instrumente Structurale
2014-2020

III. Depășind indiferența la diferențe- Proiectul educațional

- Proiectul educațional
Elaborarea și derularea unui proiect care promovează valorile incluziunii.
 - Alegerea temei
 - Elaborarea fișei de proiect
 - Derularea proiectului propus
 - Evaluarea proiectului propus
- Parteneriatul, factor important în reușita educației incluzive.

Sugestii metodologice

În aplicarea programei, se recomandă valorificarea întregului potențial educativ al disciplinei, crearea oportunităților de comunicare și de manifestare a autonomiei în gândire prin exersarea strategiilor de gândire critică.

Programa școlară oferă cadrelor didactice un sprijin concret în centrarea demersului didactic pe experiențe de învățare, potrivit specificului competențelor care trebuie formate, prin prezentarea unor exemple de activități de învățare ce au caracter orientativ. Activitățile de învățare prezentate se pot utiliza în activitatea de predare-învățare-evaluare desfășurată atât în cadrul sălii de clasă, cât și online, context care a adus perspective noi învățării școlare. Pe fondul evoluției tehnologiilor din ultimii ani, mediul educațional trebuie să pună la dispoziție o serie de posibilități ce facilitează instruirea în sistem blended- learning.

Abordarea metodologică a disciplinei *Educație incluzivă și dezvoltarea gândirii critice* are în vedere respectarea următoarelor aspecte:

- selectarea și diferențierea metodelor și a procedeeleor didactice, atât în raport cu competențele vizate cât și cu nivelurile de complexitate a achizițiilor de învățare (cunoaștere și înțelegere, explicare și interpretare, gândire critică, aplicare) prevăzute de programă;
- încurajarea profesorului în aplicarea metodelor didactice centrate pe dezvoltarea abilităților de gândire critică la elevi, în scopul îmbunătățirii performanțelor în învățare;
- proiectarea unor strategii educaționale diferențiate, centrate pe elev, ținând cont de trăsăturile de personalitate și de nevoile de formare ale acestuia;
- utilizarea de resurse cât mai variate, adecvate finalităților urmărite și care îi implică pe elevi în propria formare- documente școlare și de politică educațională, lucrări de specialitate cu caracter metodic- științific, sisteme multi-media, studii de caz, simulări etc.;
- diversificarea oportunităților de integrare eficientă a tehnologiilor de informare și comunicare în activitatea didactică;
- integrarea în activitățile didactice a resurselor educaționale deschise privind securitatea online, non-discriminarea și etica în comunicarea la distanță;
- evaluarea sistematică a performanțelor fiecărui elev, în raport cu competențele precizate în programa școlară;

Aplicarea creativă a programei solicită din partea profesorului o abordare deschisă și flexibilă care să permită analizarea aspectelor sensibile ale pedagogiei centrate pe antrenarea abilităților de gândire critică, pe formarea atitudinii critic reflexive asupra problematicei incluziunii. Proiectarea lecțiilor se poate realiza ținând seama atât de modelul proiectării secvențiale cât și alte

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

modele, de exemplu „Evocare-Realizarea sensului-Reflecție” (ERR), configurat ca un cadru de gândire și de învățare propice dezvoltării gândirii critice.

Dezvoltarea competențelor cheie, considerarea elevului ca subiect al activității instructiv-educative și orientarea acesteia spre formarea competențelor specifice, accentuarea caracterului practic-aplicativ al disciplinei presupun respectarea unor exigențe ale învățării durabile, printre care:

- utilizarea unor strategii didactice care să pună accent pe: construcția progresivă a cunoștințelor, consolidarea continuă a capacităților, dezvoltarea creativității elevilor; abordări flexibile și parcursuri didactice diferențiate, învățarea la distanță, sau a celei mixte (eng. *blended learning*). Strategiile de predare- învățare recomandate în activitățile didactice sunt:
 - **strategii activ-participative și interactive**, bazate pe reflecție individuală și colectivă, dezbateri, tehnici ale gândirii critice;
 - **strategii de învățare bazată pe proiect** – care își propun implicarea elevilor în activități de grup, în vederea realizării de investigații pe o temă dată sau la alegere;
- utilizarea în demersul didactic a **metodelor specifice dezvoltării gândirii critice** (de exemplu, pentru **Evocare**: *Ciorchinele, Gândiți/lucrați în perechi/comunicați, Predicția, Termenii cheie dați inițial, Interviu*; pentru **Realizarea sensului**: *Lectura și scrierea, Audiarea unei prelegeri, Jurnalul dublu, Mozaicul, Ghidurile de studiu/învățare, Metoda cadranelor, Jocul de rol bazat pe empatie*; pentru **Reflecție**: *Rețeaua de discuții, Linia valorilor, Eseul, Scrierea liberă, Turul galeriei, Cvintetul, Lasă-mi mie ultimul cuvânt*) dar și a metodelor de predare în sistem blended-learning (Flipped Classroom sau Clasa inversată, Gamification sau Ludificarea, Învățarea bazată pe proiecte, Webinarul sau Seminarul Web)
 - **adaptarea și utilizarea metodelor didactice pentru procesul de predare-învățare în sistem online și blended-learning**:
 - **pentru varianta sincron** pot fi utilizate metode, tehnici, procedee didactice activ-participative cum ar fi: expunerea, conversația, explicația, demonstrația, modelarea, jocul de rol, studiul de caz, dezbateri, simularea, „Patru colțuri”, „Fish-bowl”, „Starbursting” (explozia stelară), „Turul galeriei”, metoda FRISCO, brainstorming, Metoda „Jigsaw” puzzle (metoda experților). Dintre metodele nonformale propunem: Biblioteca vie, Cafeneaua publică, Teatrul Forum, Storytelling.
Toate aceste metode vor încuraja manifestarea capacității empatice și a spiritului critic. Avantajele activității sincron sunt: suport material bogat, din surse variate, posibilitatea oferirii unui feedback imediat, clarificarea unor aspecte în timp real.
 - **pentru varianta asincron** pot fi utilizate metode, tehnici, procedee didactice ca: exercițiul, munca cu cartea, experimentul, metode de facilitare grafică: ciorchinele, harta conceptuală, diagrama Știu- Vreau să știu-Am învățat, Diagrama Plus-Minus-Interes, Diagrama „Ce am, de ce am nevoie”, Studiul de caz. Dintre metodele nonformale pot fi aplicate în varianta asincron metode ca: PhotoVoice, metoda Atelierului.
În activitățile asincron i se oferă elevului posibilitatea de a realiza o documentare riguroasă, de a identifica surse credibile de informații, de a construi discursuri de impact, de a-și analiza și perfecționa calitățile personale.
- utilizarea **platformelor educaționale**, de exemplu GSuite for Education cu aplicația Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams, Edmodo care facilitează transmiterea unor materiale didactice sau constituirea unor portofolii virtuale;
- alternarea **formelor de organizare a activității elevilor** (frontală, individuală, binom/ perechi și în grupuri mici). Exersarea cooperării pentru realizarea unei sarcini de lucru se poate realiza și în cazul predării- învățării în sistem blended- learning prin utilizarea sălilor pentru sesiuni de lucru în Google Meet, Microsoft Teams utilizarea documentelor

Instrumente Structurale
2014-2020

sau prezentărilor colaborative cu drepturi de editare pe grupe din Google Drive sau Jamboard pentru grupuri de lucru colaborative, breakout rooms în Zoom.

Modelul Evocare - Realizarea sensului - Reflecție (ERR)

Noile cerințe ale învățământului românesc urmăresc **dezvoltarea gândirii critice a elevilor**, prin **folosirea metodelor și tehnicilor activ-participative**. Abilitatea de a gândi critic se dobândește pas cu pas, permițând elevilor să se manifeste spontan, fără îngrădire, ori de câte ori există o situație de învățare.

E-R-R., evocare – realizarea sensului – reflecție, este un model trifazic eficient de proiectare și desfășurare a procesului de predare-învățare- evaluare, care sintetizează, păstrând coerența activității, cele nouă momente clasice, cunoscute ale lecției.

Acest parcurs didactic favorizează aplicarea modelului comunicativ, evidențiind momentele cheie ale lecției, precum și declanșarea întrebărilor reflexive și stabilirea unei strategii prin care elevul ajunge la învățarea noilor conținuturi, corelând elemente din diverse domenii ale cunoașterii. În egală măsură, modelul permite proiectarea unor scenarii didactice variate, demersul didactic integrând etapa cognitivă și accentuând valențele asociative prin abordarea integrată.

Pe de altă parte, corelarea acestor structuri cu cele trei dimensiuni temporale, trecut, prezent și viitor, conturează sensul și coordonatele comune ale învățării și dezvoltării.

Dacă învățarea este căutare și descoperire a înțeleșurilor, ea se realizează gradual și procesual prin integrarea de concepte în sisteme tot mai largi și complexe. Într-un scenariu didactic menit să conștientizeze elevul cu privire la direcțiile de acțiune care validează o școală incluzivă și derivă dintr-o mentalitate de creștere, modelul E – R – R privilegiază integrarea cunoștințelor în sfera preocupărilor elevilor. Calitatea demersului rezidă în capacitatea profesorului de a valida cunoștințele anterioare ale elevilor, indiferent de domeniul acestora, de a urmări monitorizarea înțelegerii și, îndeosebi, de a deschide calea spre reflecție. Discuțiile asupra diferențelor pot evidenția subiectivitatea comprehensiunii.

Acesta este un proces individual, iar cadrul didactic trebuie să înțeleagă modelele mentale pe care le folosesc elevii pentru a proiecta activități cât mai motivante. Evocarea, realizarea sensului și reflecția sunt deopotrivă etape ale lecției și etape ale înțelegerii, ale gândirii, învățării și dezvoltării. Pentru a-i ghida pe elevi spre înțelegere, cadrul didactic le oferă un cadru de gândire și învățare perceput ca o strategie integră și bine structurată. Acest cadru este construit plecând de la următoarea premisă: **ceea ce știm determină ceea ce putem învăța.**

Etapile cadrului sunt: *evocarea* (în această etapă se realizează o diversitate de activități cognitive esențiale), *realizarea sensului* (este etapa în care cel care învață vine în contact cu noile informații sau idei) și *reflecția* (în această etapă elevii își consolidează cunoștințele noi, exprimând în propriile lor cuvinte ideile și informațiile întâlnite).

Proiectul educațional

Programa, prin competențele formulate și tematica propusă, permite abordarea învățării în *perspectivă constructivistă*, valorificând experiențele concrete ale copiilor și propunând situații specifice, experiențiale de învățare, asigurând astfel o învățare personală, autentică, durabilă, bazată pe trăiri, sentimente și interpretări proprii ale experiențelor trăite, propuse structurat sau semi-structurat. Această abordare permite cadrului didactic utilizarea creativă a spațiului școlar (aranjarea sălii de clasă în moduri diferite, facilitând comunicarea în grupuri mici, de exemplu), dar și utilizarea spațiilor din afara clasei (ex. în cadrul comunității), precum și valorificarea unor parteneriate cu actori relevanți la nivel local, pentru a-i implica pe elevi în activități variate de învățare.

Se recomandă realizarea unor activități de tip *proiect* (elaborarea de proiecte cu impact în comunitate, care promovează incluziunea și combat comportamentele de discriminare), care necesită lucru în echipă și prin care elevii să fie implicați în exerciții de luare a deciziei, de propunere a unor strategii de rezolvare a unor probleme ce vizează incluziunea la nivelul școlii și comunității. Se va avea în vedere aplicarea *strategiilor de gândire critică* în realizarea unor *micro-proiecte*

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

individualizate pentru formarea și dezvoltarea unui comportament dezirabil, optimist și eficient, în parteneriat cu alți factori responsabili, care să crească incluziunea la nivel școlar și social.

Derularea propriu-zisă a unui proiect de educație incluzivă se poate realiza, de exemplu, potrivit următoarei structuri metodologice:

- Identificarea temei de lucru.
- Planificarea culegerii de informații.
- Culegerea de informații (interacțiuni multiple, inclusiv cu membri ai comunităților minoritare locale, dacă este cazul).
- Sinteza informațiilor și realizarea produsului.
- Prezentarea produsului realizat.
- Reflectarea asupra întregii experiențe: achiziții dobândite (cunoștințe, abilități, atitudini); derularea procesului, concluzii privind realizarea și implementarea proiectului

Învățarea bazată pe proiect presupune atât culegerea de informații de către elevi, prelucrarea și sintetizarea acestora cât, mai ales, interpretarea și reflecția personală, cooperarea în realizarea sarcinilor. Fiind un opțional integrat, proiectele se pot centra pe o temă sau pe un ansamblu de teme integrate, iar prin încercarea de a răspunde la anumite întrebări semnificative, elevii sunt puși în situația de a traversa, prin investigare și explorare, granițele disciplinare tradiționale. Temele abordate în proiecte pot avea în vedere, de exemplu: participarea civică a minorităților și/sau a imigranților; o problemă concretă privind relațiile locale, integrarea unei minorități defavorizate; personalități locale care ilustrează diversitatea și interferențele culturale; realizarea unor reportaje despre acțiuni privind incluziunea la nivelul comunității, ș.a.

Recomandări privind evaluarea.

Demersul educațional centrat pe competențe presupune utilizarea unor modalități diverse de evaluare. Alături de formele și instrumentele clasice de evaluare, se recomandă utilizarea de forme și instrumente complementare, cum sunt: autoevaluarea, evaluarea în perechi, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor, dar și a platformelor și aplicațiilor în condițiile în care activitățile didactice se desfășoară online sau blended-learning.

Procesul de evaluare va pune accent pe:

- corelarea directă a rezultatelor evaluate cu competențele specifice vizate de programa școlară;
- valorizarea rezultatelor învățării prin raportarea la progresul școlar al fiecărui elev;
- recunoașterea, la nivelul evaluării, a experiențelor de învățare și a competențelor dobândite în contexte non-formale sau informale;
- utilizarea unor metode variate de comunicare a rezultatelor școlare;
- accentuarea funcției motivaționale a evaluării și susținerea efortului de învățare.

Modalități de evaluare ce pot fi utilizate în activitățile online și blended-learning:

- Exemple oferite de elevi pe aviziere virtuale (scrie 2-3 propoziții pe care nu le-ai înțeles din materialul studiat, scrie trei lucruri pe care le-ai înțeles, creează harta mentală a lecției- realizate cu ajutorul aplicației Padlet);
- Eseul;
- Activități de reflecție- Jamboard;
- Activități de feedback- Kahoot;
- Materiale video interactive- Edpuzzle, Nearpod, LearningApps, Wordwall, Quizzes;
- Grila de observare a comportamentului de gândire critică;

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

- Testul editat folosind exclusiv calculatorul și platforme care oferă posibilitatea realizării testelor: Microsoft Forms, Google Forms, Moodle;
- Elaborarea unor lucrări sau dezvoltarea unui proiect și prezentarea acestuia folosind softuri de prezentare;
- Chestionare care pot fi aplicate colegilor; analiza rezultatelor obținute la aceste chestionare
- Realizarea unor filme scurte, pe teme date;
- e-Portofoliul.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

Bibliografie

I. Legislație:

- *** European Commission, Key competences.
- http://ec.europa.eu/education/schooleducation/competences_en.htm
- <https://www.euroed.ro/userfiles/GhidCadre%20didactice2.pdf>
- <https://www.dvv-international.de/fr/education-des-adultes-et-developpement/numeros/ead-832016-aptitudes-et-competences/section-4-voila-ce-qu'il-vous-faut/lesprit-critique-une-competence-cle-pour-lavenir>
- <https://espritcritique.info/>
- ORDIN nr. 3239/2021 din 5 februarie 2021 privind aprobarea documentului de politici educaționale Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului Național. Cadrul de referință al Curriculumului Național, Ministerul Educației
- METODOLOGIE din 5 februarie 2021 privind dezvoltarea curriculumului la decizia școlii, Ministerul Educației
- Institutul de Științe ale Educației, *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului Național, Document de politici educaționale*, aprobat prin OMEC nr. 5765 din 15.10.2022

II. Lucrări generale și de specialitate:

1. Bernat, S.(2003). *Tehnica învățării eficiente*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
2. Boisvert, J. (1999). *La formation de la pensée critique: théorie et pratique. Chapitre 1: La pensée critique*. Bruxelles: De Boeck http://www.telug.ca/ted1270-v2/media/pdf/texte_Boisvert.pdf
3. Cozma, T, Gherguț, A. (2000). *Introducere în problematica educației integrate*, Iași: Ed. Spiru Haret.
4. Crețu, D. (2001). *Proiectul Lectura și scrierea pentru dezvoltarea gândirii critice. Fundament pentru un nou cadru de predare-învățare*. Revista AFT nr 3/2001 http://www.actrus.ro/reviste/3_2001/rev2s.html
5. Dumitru I. Al. (2001). *Dezvoltarea gândirii critice și învățarea eficientă*. Timișoara: Ed. de Vest.
6. Dumitru, D. (2013). *Cui îi e frică de gândirea critică ? Programele educaționale integrate și gândirea critică*. București: Ed. Universității.
7. Elder, L. & Paul, R. (1994). *Critical thinking: Why we must transform our teaching*. Journal of Developmental Education, 18, pp. 34-35.
8. Ennis, R. (2012). *A taxonomy of critical thinking dispositions and abilities*. In Joan Baron and Robert Sternberg (Eds.) *Teaching Thinking Skills: Theory and Practice*. New York: W.H. <http://www.oracler.ro/fodlink/a%20kreativ%20szemelyi.htmlFlavell>
9. Facione, P. A. (2020). *Critical Thinking: What It Is and Why It Counts*. <https://www.insightassessment.com/wp-content/uploads/ia/pdf/whatwhy.pdf>
10. Gherguț, A. (2016). *Educație incluzivă și pedagogia diversității*. Iași: Ed. Polirom.
11. Greenspan, S. Wieder, S. (1998). *The child with special needs*. Boston: Da Capo Press - Perseus Books.
12. Mara, D., (coord.) (2014). *Rolul parteneriatului în educația incluzivă*. București: Ed. Didactică și Pedagogică.
13. Mara D., Hunyadi, D, (coord.) (2018). *Școala incluzivă în societatea actuală*. București: Ed. Universității.
14. Mareș, T., Ivan, S., (2013). *Egalitatea de șanse în educație, dezvoltarea personală și integrare socială*. București; Ed. Universității.
15. Miclea, M. (1994). *Psihologie cognitivă*. Cluj-Napoca: Casa de Editură Gloria.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

16. Miclea, M., Lemeni, G. (coord.) (2010). *Consiliere și orientare. Ghid de educație pentru carieră*, Ed. ASCR
17. Nelsen, J., Escobar, L. (2016). *Disciplina pozitivă. Ghidul profesorului de la A la Z. Sute de soluții aplicabile în clase pentru aproape orice problemă de comportament*, Cluj-Napoca: editura Playful Learning.
18. Nicu, A. (2007). *Strategii de formare a gândirii critice*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
19. Pânișoară, I. O. (coord.) (2022). *Enciclopedia metodelor de învățământ*, Ed. Polirom.
20. Perrenoud, Ph. (2010). *De l'exclusion à l'inclusion : le chaînon manquant*. *Educateur*, n° spécial, 7 mai, 13-16 aculté de psychologie et des sciences de l'éducation Université de Genève
21. Ridgeway, V. G. (2005). *Reading and Writing for Critical Thinking: Open minds, open hearts, open schools*. Literacy & Social Responsibility
22. Roșan, Adrian (coord.).(2015). *Psihopedagogie specială. Modele de evaluare și intervenție*. Iași:Polirom.
23. Scheau, I. (2004). *Gândirea critică: metode active de predare- învățare*. Cluj-Napoca: Editura Dacia Educațional.
24. Steele, J.L. (2001). *The Reading and Writing for Critical Thinking Project: A Framework for School Change*. Chapter 1. In D. Klooster, J. Steele, & P. Bloem (Eds.), *Ideas Without Boundaries: International Educational Reform through Reading, Writing and Critical Thinking*. International Reading Association (capitol disponibil online la adresa <http://www.rwctic.org/The-Reading-and-Writing-for-Critical-Thinking-Project-2.pdf>)
25. Scriven, M., Paul, R. (1987). *Critical Thinking as Defined by the National Council for Excellence in Critical Thinking. A statement by for the 8th Annual International Conference on Critical Thinking and Education Reform*
<http://www.criticalthinking.org/pages/defining-critical-thinking/766>
26. Ungureanu, D. (2000). *Educația integrată și școala incluzivă*, Timișoara: Editura de Vest.
27. Vrasmas, T. (2001). *Învățământul integrat și / sau Incluziv*, București: Aramis.
28. Watkins, A. (ed.),.(2012). *Formarea cadrelor didactice pentru incluziune. Profilul profesorului incluziv*, Agenția Europeană pentru Dezvoltare în Domeniul Educației Cerințelor Speciale, Brussels.
29. Weston, A. (2008). *Creativitatea în gândirea critică*,. București: Ed. All.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

Ministerul Educației – Proiect *Profesionalizarea carierei didactice - PROF*
PROGRAMUL OPERAȚIONAL CAPITAL UMAN 2014 – 2020
POCU/904/6/25/Operațiune compozită OS 6.5, 6.6, cod SMIS 146587

Anexa 3 la OME nr. 4800/26.08.2022

PROGRAMA ȘCOLARĂ
pentru disciplina opțională
STRATEGII METACOGNITIVE

Curriculum la decizia școlii pentru
nivel liceal, clasa a X a

*Aprobată prin ordin al ministrului
Nr. 4800/26.08.2022*

București, 2022

Notă de prezentare

Programa școlară pentru disciplina „**Strategii metacognitive**” descrie o ofertă curriculară opțională, adresată elevilor de clasa a X-a, de la orice filieră și profil de liceu, în condițiile resurselor de timp prevăzute pentru curriculumul la decizia școlii prin planurile-cadru de învățământ în vigoare.

Programa a fost dezvoltată pentru durata unui an școlar, cu un buget de timp de 1 oră/săptămână.

Disciplina „**Strategii metacognitive**” este un opțional de tip *disciplină nouă*, din oferta centralizată a Ministerului Educației, care vizează finalități cu relevanță pentru ariile curriculare „Om și societate” și „Consiliere și orientare”.

Este o disciplină opțională care răspunde necesității de a optimiza procesul de învățare al elevilor de clasa a X-a, prin dezvoltarea sistematică, explicită și intenționată de strategii care să îi învețe să învețe și să reflecteze asupra achizițiilor dobândite și asupra procesului care a condus la acestea. Astfel, acest curriculum opțional este conceput din necesitatea de a-i înzestra pe elevi cu moduri de activare a cunoașterii (atât la nivel individual, cât și la nivel social) și de a-i sprijini în exploatarea cunoștințelor și a procesului cunoașterii în identificarea, formularea și soluționarea problemelor reale ale vieții școlare și ale vieții cotidiene, prin aplicarea de strategii rezolutive.

Astfel, această ofertă curriculară urmărește dezvoltarea competenței metacognitive ca și competență transversală decisivă în asigurarea unei învățări eficiente, în abilitarea elevilor cu diverse metode și tehnici de învățare, în vederea pregătirii lor pentru învățarea de-a lungul vieții. Disciplina propusă facilitează la elevi antrenamente metacognitive care au o influență pozitivă asupra performanței școlare la diverse discipline de studiu, întrucât există o legătură cauzală între metacogniție și reușita școlară a elevilor. Exploatată adecvat în context curricular, această legătură poate fi o condiție esențială a asigurării succesului școlar. Este, de asemenea, important ca elevul de liceu să conștientizeze, la rândul lui, că realizarea unei activități performante presupune mobilizarea unui set întreg de cunoștințe și mecanisme cognitive.

Conținuturile dezvoltate prin prezenta programă sunt în concordanță cu noile orientări din psihologia cognitivă consacrate de către constructivism, care promovează instruirea și învățarea interactive, construirea cunoașterii prin activități de investigare, reflecție asupra cunoașterii și a proceselor de construcție a acesteia, permițându-i astfel elevului să își realizeze autoevaluarea și autoreglarea propriului proces de învățare.

Disciplina opțională „**Strategii metacognitive**” au valoare formativă crescută în cadrul curriculumului școlar întrucât, deși metacogniția este recunoscută în cercetările psihologice și pedagogice ca fiind intrinsecă învățării eficiente și formării integrale a personalității elevului, programele curriculare actuale nu evidențiază utilizarea strategiilor metacognitive în cadrul procesului educațional. Disciplinele din trunchiul comun la ciclul liceal nu propun, în mod explicit, la nivelul competențelor urmărite și al conținuturilor dezvoltate, crearea de experiențe metacognitive, instrumentarea elevilor cu strategii metacognitive, dobândirea de către aceștia a anumitor cunoștințe metacognitive. În practica educațională, astfel de strategii centrate pe tehnici de învățare accelerată, pe reflecție asupra învățării, pe autoevaluarea modului, ritmului, timpului și efectelor stilului de învățare vizează creșterea calității învățării, dezvoltarea competenței de a învăța să înveți.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

Astfel, programa disciplinei opționale „Strategii metacognitive” este axată pe următoarele **valori, principii și finalități educaționale generale**:

- formarea **personalității autonome** și asigurarea **cetățeniei active** sunt două dintre valorile cheie ale idealului educațional românesc, valori explicitate ulterior în finalități educaționale cu grade de generalitate mai mici – **Legea Educației Naționale nr. 1/2011, actualizată 2020, consolidată cu modificările și completările ulterioare** (<http://www.edu.ro>)
- „**centrarea pe elev**, cu accent pe învățare și pe rezultatele învățării”, centrarea pe competențe, educația pe tot parcursul vieții, raportarea la „politicile educaționale europene referitoare la:
 - competențele-cheie necesare pentru dezvoltare și împlinire personală, pentru inserție profesională, pentru incluziune socială și cetățenie activă, pentru dezvoltare durabilă și pentru un stil de viață sănătos, iar, pe de altă parte, pentru a face față schimbărilor economice, sociale, culturale, informaționale;
 - descriptorii pentru rezultatele învățării care corespund diferitelor niveluri de calificare.” – **Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului național**, emis prin OME nr. 3239/05.02.2021 privind aprobarea documentului de politici educaționale Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului național (<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/237422>);
- dezvoltarea competenței-cheie de *a învăța să înveți*, concretizată în: formularea unor **obiective și planuri de învățare realiste** pe baza aspirațiilor personale, școlare și profesionale, identificarea și aplicarea unor **strategii și tehnici de învățare eficientă**, asumarea **responsabilității pentru propria învățare, monitorizarea progresului personal și autoreglarea** în activități de învățare individuală sau de grup, analiza posibilităților de dezvoltare personală – Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului național, emis prin OME nr. 3239/05.02.2021 privind aprobarea documentului de politici educaționale Repere pentru – **Profilul de formare al absolventului de clasa a X-a** (https://www.ise.ro/wp-content/uploads/2015/12/Profilul-de-formare-al-absolventului_final.pdf).

În consecință, studierea opționalului „Strategii metacognitive” are un aport direct semnificativ la formarea intelectuală și la dezvoltarea personală a elevilor, prin raționalizarea și eficientizarea proceselor de învățare individuală și colectivă, pe baza antrenamentului metacognitiv, care să reducă probabilitatea unei învățări incidentale, implicite. Disciplina are o contribuție directă la formarea elevilor pentru a face față schimbărilor accelerate și complexe într-o eră a inovației și a transformărilor profunde, a unei noi paradigme a învățării în școală și dincolo de aceasta, într-un spațiu fizic cunoscut, familiar sau dincolo de ecran, în contextul sistemelor blended learning, din ce în ce mai omniprezente în educație.

Structura programei școlare include, pe lângă Nota de prezentare, următoarele elemente: Competențe generale; Competențe specifice și exemple de activități de învățare; Conținuturi; Sugestii metodologice.

Competențele generale evidențiază achizițiile finale ale studiului disciplinei, având un grad ridicat de generalitate și complexitate și reflectând contribuția disciplinei la realizarea profilului de formare a absolventului.

Competențele specifice sunt derivate din competențele generale, reprezentând etape în formarea acestora.

Exemplele de activități de învățare sunt situații de învățare propuse pentru formarea competențelor specifice, având un statut de recomandare. Profesorii au libertatea de a crea propriile activități de învățare pentru a forma competențele propuse de programă.

Conținuturile învățării sunt mijloacele informaționale, valorice și practice prin care vor fi realizate competențele.

Sugestiile metodologice sunt recomandări menite să orienteze cadrul didactic în proiectarea și desfășurarea activității didactice, ținând cont de specificul disciplinei. Cadrul didactic este invitat să ia în considerare, în desfășurarea procesului de predare-învățare-evaluare, de caracteristicile elevilor cu care lucrează, de experiențele și mediul cultural al acestora.

Lectura integrală și personalizată a programei școlare și înțelegerea logicii interne a acesteia reprezintă condiții indispensabile necesare proiectării întregii activități didactice. Profesorii își pot concentra atenția în mod diferit asupra activităților de învățare și asupra practicilor didactice. Diversitatea situațiilor concrete face posibilă și necesară o diversitate de soluții didactice. Din această perspectivă, propunerile programei nu trebuie privite ca rețetare inflexibile. În planul activității didactice, echilibrul între diferite abordări și moduri de lucru trebuie să fie rezultatul proiectării didactice personale și al cooperării cu elevii fiecărei clase în parte. Programa școlară este astfel concepută, încât să încurajeze creativitatea didactică și adecvarea demersurilor didactice la particularitățile elevilor.

Competențe generale

1. **Cunoașterea caracteristicilor, funcționării și optimizării propriului sistem cognitiv**
2. **Formarea și dezvoltarea de competențe metacognitive în contextul unor experiențe cognitive și metacognitive diverse**
3. **Valorificarea antrenamentului metacognitiv în vederea raționalizării și eficientizării proceselor de învățare individuală și colectivă**

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. *Cunoașterea caracteristicilor, funcționării și optimizării propriului sistem cognitiv*

1.1. *Identificarea particularităților propriei funcționări cognitive – cunoștințe despre cunoașterea, caracteristicile, funcționarea și controlul propriului sistem cognitiv*

- Completarea unui glosar de termeni specifici identificați în diferite texte puse la dispoziție de către profesor, inclusiv prin utilizarea unor aplicații digitale
- Activități de identificare a așteptărilor, nevoilor și intereselor elevilor
- Activități de tip debate, pe baza unor enunțuri/ afirmații legate de cogniție

1.2. *Identificarea modalităților de optimizare a propriei funcționări cognitive în diferite contexte școlare și extrașcolare*

- Exerciții de analiză a specificului propriilor procese cognitive (reflecția asupra propriilor cunoștințe și abilități precum și asupra stărilor afective asociate cunoștințelor, asupra abilităților metacognitive, asupra competențelor metacognitive)
- Realizarea de organizatori grafici pentru structurarea informațiilor identificate în urma analizei
- Analiza proceselor mentale implicate în coordonarea aspectelor rezolvării de probleme
- Studii de caz
- Analiză comparativă a proceselor cognitive

1.3. *Punerea în practică a unor capacități de utilizare a cunoștințelor metacognitive în vederea asigurării funcționării optime a propriului sistem cognitiv*

- Exerciții de modelare a comportamentelor metacognitive prin gândire cu voce tare
- Modelarea performanței
- Autoanaliza produselor cunoașterii

2. Formarea și dezvoltarea de competențe metacognitive în contextul unor experiențe cognitive și metacognitive diverse

2.1. Utilizarea conjugată a cunoștințelor metacognitive și a abilităților de tip metacognitiv în vederea formării și dezvoltării de competențe metacognitive

- Activități de exersare și dezvoltare a abilităților de tip metacognitiv
- Studii de caz
- Jocuri de rol
- Exerciții de reflecție

2.2. Analiza din perspectivă cognitivă și metacognitivă a proceselor și activităților de învățare față în față, în vederea adaptării conduitei metacognitive la situații concrete de învățare

- Exerciții de analiză a proceselor și activităților de învățare față în față, în perspectivă metacognitivă
- Studii de caz
- Jocuri de rol
- Exerciții de reflecție

2.3. Analiza din perspectivă cognitivă și metacognitivă a proceselor și activităților în medii colaborativ-virtuale de învățare, prin raportare la situații concrete

- Exerciții de analiză a proceselor și activităților de învățare în medii colaborativ – virtuale de învățare, în perspectivă metacognitivă
- Studii de caz
- Jocuri de rol
- Exerciții de reflecție

2.4. Utilizarea de strategii de optimizare a activității de comprehensiune a citirii, din perspectiva dezvoltării competenței de literație

- Exersarea strategiilor de optimizare a activității de comprehensiune a citirii
- Activități de utilizare a diferitelor strategii de lectură
- Studii de caz
- Jocuri de rol
- Exerciții de reflecție

3. Valorificarea antrenamentului metacognitiv în vederea raționalizării și eficientizării proceselor de învățare individuală și colectivă

3.1. Exemplificarea strategiilor metacognitive – de planificare, de monitorizare și autoreglaj și de evaluare în contextul mai multor discipline de studiu și în diverse situații de învățare

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

- Activități de exemplificare a strategiilor metacognitive de planificare, de monitorizare și autoreglaj, de evaluare, în contextual mai multor discipline de studiu și în diverse situații de învățare
- Studii de caz

3.2. Exersarea antrenamentului metacognitiv conștient și selectiv în contextul mai multor discipline de studiu și în diverse situații de învățare

- Exerciții de antrenament metacognitiv conștient și selectiv, la diferite discipline de studiu, în diverse situații de învățare
- Studii de caz
- Vizionare de secvențe filmate/ videoclipuri
- Exerciții de analiză și reflecție

3.3. Utilizarea strategiilor metacognitive din perspectiva procesului de organizare-planificare- structurare a învățării

- Activități de utilizare, în diferite contexte, a strategiilor metacognitive
- Activități de organizare, planificare, structurare a învățării
- Studii de caz
- Jocuri de rol

3.4. Valorificarea metacogniției ca instrument cognitiv de reglare-autoreglare a activității cognitive, în vederea dezvoltării competenței de a învăța să înveți

- Exersarea de tehnici de dezvoltare a învățării de tip autonomie
- Exerciții de reflecție
- Analiza diferențelor interindividuale
- Studii de caz

3.5. Dezvoltarea capacității de optimizare a planului individual de instruire, prin utilizarea de strategii metacognitive

- Activități de analiză individuală
- Activități de utilizare a instrumentelor de identificare a nivelului de dezvoltare metacognitivă
- Exerciții de elaborare/ optimizare a planului individual de învățare, prin valorificarea strategiilor metacognitive
- Exerciții de reflecție

Conținuturi ale învățării

Domenii de conținut		Conținuturi
I.	Metacogniția – delimitări conceptuale. Rolul proceselor metacognitive	<ul style="list-style-type: none"> • Delimitări conceptuale: cogniție, metacogniție, metalimbaj, metamemorie, metatext, metaînțelegere, metaraționament etc. • Esența, obiectul și rolul metacogniției în managementul cunoașterii și al învățării • Structura metacogniției. Componentele metacognitive –

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

în cunoaștere și învățare	<p>cunoștințe și convingeri despre cogniție, abilități metacognitive, monitorizarea cogniției, reglarea cogniției</p> <ul style="list-style-type: none"> • Procese și mecanisme implicate în activitatea metacognitivă – auto-monitorizarea (self-monitoring), auto-eficacitatea (self-efficacy), auto-referința (self-reference effect), focalizarea pe sine (self-focusing) etc. • Produse ale învățării de tip metacognitiv. Autoanaliza produselor cunoașterii. Posibilități de utilizare constructivă în diferite contexte școlare și extrașcolare.
II. Metacogniția și învățarea școlară	<ul style="list-style-type: none"> • Strategii metacognitive utilizate în activitățile de predare-învățare și evaluare • Modalități de dezvoltare a abilităților de tip metacognitiv <ul style="list-style-type: none"> - Analiza erorilor - Atenția selectivă - Discuțiile în grup - Generarea de întrebări - Hărțile conceptuale/semantice/cognitive - Interogatoriul privind procesul gândirii - Interviuurile structurate/semistructurate - Jurnalul reflexive - Lectura reflexivă - Listele de verificare - Modelarea - Mediile de învățare personale - Protocolul gândirii cu voce tare - Reflecții asupra activității - Tehnici de monitorizare a scrierii - WebQuest • Strategii de tip metacognitiv utilizate în activitățile de învățare din medii colaborativ-virtuale
III. Implicarea metacogniției în diverse contexte de cunoaștere	<ul style="list-style-type: none"> • Valorificarea metacogniției în activitatea de citire/ lectură, în vederea dezvoltării competenței de literație • Utilizarea strategiilor de tip metacognitiv în scrierea/ compunerea unui text/ indiferent de domeniu • Utilizarea strategiilor metacognitive în învățarea matematicii • Utilizarea strategiilor metacognitive în învățarea științelor • Utilizarea strategiilor metacognitive în învățarea artelor • Utilizarea strategiilor metacognitive în contexte integrate
IV. Antrenarea metacognitivă și învățarea autonomă/	<ul style="list-style-type: none"> • Învățarea autonomă/ autoreglată. Sprijinirea învățării autonome/ autoreglate cu instrumente cognitive • Strategii și tehnici de dezvoltare a învățării de tip autonom: pre-lectura, încetinirea ritmului lecturii, reluarea lecturii, reflecția etc. • Diferențe interindividuale în antrenamentul de tip metacognitiv

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

autoreglată	<ul style="list-style-type: none"> • Rolul metacogniției în dezvoltarea capacității de optimizare a planului individual de instruire • Instrumente utilizate pentru identificarea nivelului de dezvoltare metacognitivă
--------------------	---

Sugestii metodologice

Sugestiile metodologice reprezintă o componentă a programei cu rol orientativ pentru activitatea instructiv-educativă de la clasă, ea oferind cadrului didactic un ansamblu de posibile modalități alternative de lucru, abordări metodice, demersuri acționale pentru proiectarea și derularea la clasă a activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei „Strategii metacognitive”.

Programă școlară pentru disciplina opțională „Strategii metacognitive” promovează principiile învățării centrate pe elev și pe activitatea lui de învățare (activă, interactivă, responsabilă și durabilă), prin focalizarea actului educațional pe competența metacognitivă, în calitatea ei de componentă constructivă a strategiilor de cunoaștere. Abordarea de tip metacognitiv a învățării este centrată pe înțelegere, asumarea de către cel care învață a controlului asupra învățării, autoevaluare, reflecție cognitivă și metacognitivă asupra demersului de învățare și asupra aspectelor care pot fi optimizate.

Disciplina are un accentuat caracter practic-aplicativ, întrucât este centrată pe nevoile și interesele educaționale ale elevilor din ciclul liceal inferior; presupune demersuri educaționale personalizate; promovează antrenamente metacognitive în diverse contexte de cunoaștere; transferul interdisciplinar și transdisciplinar al procedurilor cognitive, contribuind la optimizarea stilului de învățare autonomă al elevilor.

Se recomandă valorificarea elementelor de curriculum de suport: resurse materiale adecvate tematicii propuse, resurse educaționale deschise și programe de formare continuă a cadrelor didactice în domeniul metacogniției.

Strategii de predare-învățare

În proiectarea lecțiilor este recomandabil să se valorifice particularitățile de vârstă și individuale ale educabililor, din punct de vedere metacognitiv: specificul funcționării cognitive; punctele forte și punctele slabe ale funcționării sistemului cognitiv; dificultățile în cunoaștere și în învățare; experiențele de învățare ale elevilor; achizițiile cognitive, culturale, atitudinale anterioare ale elevilor.

În realizarea lecțiilor este recomandabil să se realizeze o varietate de exerciții de exemplificare, de aplicare și de transfer al procedurilor cognitive în diverse contexte disciplinare, inter- și transdisciplinare, care să îi implice pe elevi ca subiecți activi și motivați în propria învățare, formare și dezvoltare.

Disciplina opțională „Strategii metacognitive” solicită utilizarea unui cadru metodologic variat, care să îmbine strategii didactice tradiționale și moderne deopotrivă, în contexte de învățare individuală și colaborativă, directă și mediată tehnologic, astfel încât studiul disciplinei să contribuie la atingerea competențelor-cheie.

Strategiile de predare-învățare recomandate în activitățile didactice la disciplina „Strategii metacognitive” vizează, cu precădere:

- **strategii inductive**, bazate pe analiza, evaluarea critică și valorificarea diferitelor contexte de cunoaștere și învățare – prin: analiza și autoanaliza actelor și proceselor de cunoaștere, a mecanismelor funcționării cognitive (dobândire, tratare, conservare, exploatare a informației); analiza produselor cunoașterii asociate acestor mecanisme;

- autoanaliza produselor cunoașterii și anticiparea posibilităților de utilizare constructivă a acestora în diferite contexte școlare și extrașcolare;
- **strategii activ-participative și interactive**, bazate pe reflecție individuală și colectivă, reflecție metacognitivă, conversație, discuții în grup, dezbateri, tehnici ale gândirii critice; argumentare și contraargumentare; exersare de competențe metacognitive;
 - **strategii euristice/ de învățare prin descoperire**, bazate pe procesele interactive de conștientizare a capacităților metacognitive, a strategiilor metacognitive și a propriei funcționări metacognitive, în activități de învățare față în față și în medii virtuale de învățare;
 - **strategii de învățare problematizată** – prin implicarea elevilor în rezolvarea unor situații- problemă, centrate pe conștientizarea și controlul gândirii în toate dimensiunile sale, pe utilizarea abilităților cognitive de ordin superior: abilități cognitive fundamentale (analiza, clasificarea, compararea, rezumarea, formularea întrebărilor, identificarea erorilor, evaluarea, verificarea), procese cognitive complexe (reprezentarea și organizarea cunoștințelor, înțelegerea, rezolvarea de probleme, luarea de decizii, investigarea), deprinderi cognitive (gândirea critică și gândirea creativă);
 - **strategii de exersare**, prin exersarea: gândirii, pentru receptarea, identificarea sensului și (re)semnificarea informațiilor etc., ca premisă a rezolvării sarcinilor școlare și diverselor probleme; procedurilor cognitive și a comportamentelor metacognitive; organizării mentale, prin „gândirea cu voce tare” pe parcursul procesului de învățare și la finalul acestuia; modelelor de judecare metacognitivă; a conștientizării și argumentării propriului demers de învățare;
 - **strategii de învățare bazată pe proiect** – care își propun implicarea elevilor în activități de grup, în vederea realizării de investigații pe o temă dată sau la alegere; proiectele pot fi realizate la nivel de elev/ grup de elevi/ clasă. Temele proiectelor vor fi relaționate cu programa școlară și pot viza: teme specifice disciplinei, teme interdisciplinare sau teme transdisciplinare.

Recomandăm utilizarea următoarelor **categorii de metode și tehnici didactice**, care contribuie la formarea competențelor metacognitive:

- **metode de predare-învățare interactivă**, care sunt centrate pe procesul de învățare și pe organizarea contextului învățării, astfel încât să se ofere cât mai multe posibilități de implicare activă în explorarea de către elevi a unor subiecte complexe și în transferul cunoștințelor acumulate în contexte teoretice și practice noi: conversația euristică, învățarea prin descoperire, problematizarea, dezbateră, e-dezbateră, explicația etc. prin discuții referitoare la cunoașterea ca proces și cunoașterea ca produs, ca dimensiuni complementare ale cunoașterii, care vizează:
 - identificarea așteptărilor, nevoilor și intereselor educaționale ale elevilor;
 - cunoașterea specificului propriilor procese cognitive (reflecția asupra propriilor cunoștințe și abilități precum și asupra stărilor afective asociate cunoștințelor, asupra abilităților metacognitive, asupra competențelor metacognitive);
 - cunoașterea proceselor interactive de conștientizare a capacităților metacognitive, a strategiilor metacognitive și a propriei funcționări metacognitive, în activități de învățare față în față și în medii virtuale de învățare;

- managementul propriilor procese cognitive: „metacogniția în acțiune” – procesele mentale implicate în coordonarea aspectelor rezolvării de probleme: înțelegerea problemei, reflecție, intuirea modului de rezolvare, anticiparea soluției, planificarea proceselor și căilor de acțiune, selecția de strategii cognitive și metacognitive, aplicarea de strategii cognitive și metacognitive, monitorizarea aplicării soluțiilor și a utilizării resurselor, reglarea pe parcurs, evaluarea, identificarea aspectelor negative și a greșelilor tipice, realizare de conexiuni, autoreglare; compararea propriilor procese cognitive cu cele ale experților în învățare, ale altor colegi sau, în anumite situații cu modelul internalizat al expertizei cognitive: elevii își analizează critic propriile performanțe, le compară cu modelul demonstrat, refac traseul cunoașterii, conștientizează calitatea propriilor metacogniții, evită transferul rigid al procedurilor cognitive, învață să accepte variante de lucru, analizează variantele de lucru, evaluează critic posibilitățile de corectare a propriilor demersuri cognitive;
- modelarea comportamentelor metacognitive prin externalizarea comportamentelor cognitive (euristice și de control metacognitiv) desfășurate pe plan intern: modelarea prin gândirea cu voce tare – think-aloud modeling (verbalizarea a ceea ce gândește în timpul rezolvării unei probleme), modelarea prin comunicarea cu voce tare – talk-aloud modeling (demonstrarea îndeplinirii unei sarcini însoțită de verbalizarea procesului gândirii sau a strategiei folosită pentru rezolvarea problemei care l-a adus pe elev la concluzia lui) și modelarea performanței – performance modeling (demonstrarea rezolvării sarcinii care urmează să fie îndeplinită);
- **metode și tehnici specifice de exersare și dezvoltare a abilităților metacognitive**, care să faciliteze oferirea de explicații – afirmații explicite despre ceea ce trebuie să se învețe (cunoștințe declarative), de ce și când trebuie folosite (cunoștințe condiționale sau situaționale) și cum trebuie folosite (cunoștințe procedurale); de asemenea, aceste metode și tehnici facilitează interacțiunea elevilor cu conținuturile informaționale ale diferitelor discipline școlare (prin stabilirea modalităților de structurare vizuală informației și a unităților de conținut în suporturi de instruire: scheme, diagrame, organizatori grafici, suporturi iconice, texte suport etc.) în vederea promovării de strategii metacognitive: anticiparea calității și importanței informațiilor; analiza informațiilor care nu sunt descrise explicit (metainformații), privind conținutul semantic al informației vehiculate (în cazul titlurilor sau a cuvintelor cheie date în avans, de exemplu); importanța informației vehiculate în contextul dat (în cazul unei anumite poziționări vizuale a acesteia, de exemplu); relaționările posibile cu anumite concepte, idei (în cazul sintetizării informației în tabele, scheme, imagini); analiza modului în care poziționările vizuale facilitează procesele metacognitive; alocarea de resurse mentale în mod diferențiat, în funcție de tipurile de stimuli și de felul în care sunt percepute diversele sarcini de prelucrare a informației; luarea de decizii privind modul și ordinea în care va fi parcurs materialul; analiza imaginilor și integrarea lor cu textul scris etc.:
 - analiza erorilor
 - atenția selectivă
 - discuțiile în grup
 - generarea de întrebări

- hărțile conceptuale/ semantice/ cognitive
 - interogatoriul privind procesul gândirii
 - interviurile structurate/ semistructurate
 - interviurile metacognitive
 - jurnalul reflexiv
 - lectura reflexivă
 - listele de verificare
 - modelarea
 - mediile de învățare personale
 - protocolul gândirii cu voce tare
 - reflecții asupra activității
 - tehnici de monitorizare a scrierii
 - WebQuest
- **metode și tehnici de fixare, recapitulare și sistematizare a cunoștințelor:** reactualizarea achizițiilor anterioare; realizare de predicții; metoda *fishbone maps* (scheletul de pește); tehnica florii de nufăr (*Lotus Blossom Technique*); metoda R.A.I.; recenzia prin rotație, centrate pe:
- autoanaliza produselor cunoașterii și anticiparea posibilităților de utilizare constructivă a acestora în diferite contexte școlare și extrașcolare;
 - descrierea proceselor acționale implicate în activitatea metacognitivă (rolul funcțiilor executive de evaluare, anticipare, planificare, monitorizare și control în observarea și reglarea proceselor cognitive): pregătirea și planificarea învățării; selectarea și folosirea strategiilor de învățare; monitorizarea folosirii strategiei; articularea diferitelor strategii; evaluarea învățării și a modului în care a fost folosită strategia;
 - monitorizarea activă a propriilor procese cognitive;
 - reglarea propriilor procese cognitive în perspectiva învățării ulterioare;
 - aplicarea unui set de strategii cognitive și metacognitive care să susțină și să optimizeze maniera în care se abordează o problemă;
 - formarea, exersarea și dezvoltarea de competențe metacognitive;
 - evidențierea funcțiilor metacognitive: priza de conștiință, reglarea rutinelor cognitive, reglarea strategiilor cognitive; rolul elementelor sistemului conativ, puternic implicate în procesele cognitive;
- **metode și tehnici de rezolvare de probleme prin stimularea creativității:** brainstorming-ul, studiul de caz; tehnici ale gândirii critice (ciorchinele, turul galeriei); explozia stelară *Starbursting*; metoda Pălăriilor gânditoare; interviul de grup; tehnica 6/3/5; controversa creativă; tehnica acvariului (*Fishbowl*); metoda *Frisco*; jurnalul cu dublă intrare, vizând:
- analiza seturilor de produse ale învățării de tip metacognitiv și utilizarea lor pentru optimizarea activității cognitive în contexte școlare și extrașcolare (cunoștințe cu privire la specificul propriilor procese cognitive și la capacitatea de a utiliza mecanisme de autoreglare pentru controlul funcțional al acestor procese; cunoașterea conștientizată cu privire la propriile procese cognitive, prin crearea de situații de conștientizare explicită a acestor mecanisme);
 - pre-lectura în scopul: asigurării comprehensiunii textului; identificării modului de organizare a acestuia, a subtitlurilor, a cuvintelor cheie; lecturii rezumatelor;

- încetinirea ritmului lecturii, reluarea lecturii unui fragment și reflecția asupra semnificației acestuia;
- activarea cunoștințelor anterioare și utilizarea lor funcțională, prin alocarea de timp pentru reflecție cognitivă și metacognitivă;
- realizare de predicții în legătură cu comportamente, evenimente sau fenomene, în vederea aprofundării înțelegerii și exersării comportamentelor metacognitive;
- construirea designului vizual al informației în vederea influențării vitezei de prelucrare și a profunzimii acesteia, prin: facilitarea identificării elementelor cheie, a ideilor esențiale, a corelațiilor logice; stabilirea tipului de sarcină și a exigențelor acesteia; anticiparea dificultății parcurgerii informației în funcție de gradul de structurare al acesteia; sprijinirea deciziei de alocare de resurse; planificarea modului de parcurgere a sarcinilor;
- analizarea stilului de organizare a informației în ansamblul ei într-un suport de instruire sau în cadrul secvențelor de predare, în vederea preluării lui ca model de lucru în diferite contexte de cunoaștere și învățare (de exemplu: Titlu/ subtitlu/ caracteristici generale/ caracteristici specifice/ exemple/ contraexemple, aplicații, problematizări etc.);
- analizarea modelelor de comportament metacognitiv oferite de colegii implicați în situația de învățare: verbalizarea comportamentelor; explicarea motivelor pentru utilizarea abilităților cognitive și metacognitive modelate; autochestionarea; analiza critic-constructivă a demersului metacognitiv propriu, în vederea: monitorizării progresului elevilor; activizării elevilor în activități frontale sau de grup; predării reciproce; articularea cunoașterii prin:
 - comunicarea rezultatelor cogniției;
 - utilizarea de modalități de încurajare a exprimării rezultatelor activității cognitive (de exemplu, verbalizarea demersurilor cognitive, asumarea rolului de monitor al demersurilor cognitive în activitățile de grup și verbalizarea demersurilor grupului);
 - exersarea organizării mentale, prin „gândirea cu voce tare” pe parcursul procesului de învățare și la finalul acestuia;
 - exersare de modele de judecare metacognitivă;
 - conștientizarea și argumentarea propriului demers de învățare;
 - planificarea proceselor și căilor necesare rezolvării sarcinii de învățare;
 - relatarea despre procesele cognitive, care le permite elevilor vehicularea și îmbogățirea vocabularului privitor la demersurile cognitive;
 - confruntarea proceselor cognitive cu unele similare dezvoltate de colegi;
 - monitorizarea aplicării soluțiilor și a utilizării resurselor;
 - comunicarea cu privire la activitățile de cunoaștere (planuri, scopuri, strategii, resurse, mijloace utilizate etc.) și explicitarea deciziilor luate;
 - conștientizarea nivelului de performanță și a eficienței utilizării diverselor strategii cognitive în contexte particulare;
 - demersuri de: planificare, generalizare și formalizare a propriilor cogniții; transfer metacognitiv al cognițiilor în situații noi.

În organizarea activităților de predare-învățare la disciplina „Strategii

metacognitive”, profesorul poate îmbina metodele și tehnicile didactice prezentate, contextualizându-le funcție de caracteristicile fiecărei clase de elevi de particularitățile metacognitive ale acestora.

Strategii de evaluare

Evaluarea formativă la disciplina opțională „Strategii metacognitive” poate utiliza atât metodele tradiționale de evaluare, cât și cele activ-participative. Astfel, metodele de evaluare orale vor fi centrate pe: reflecția individuală și reflecția colectivă, protocolul cu voce tare, exerciții, discuții de grup, dezbateri, conversație în perechi etc. Probele scrise vor viza îndeosebi evaluarea capacității de reflecție, conștientizare, aplicare și transfer al strategiilor metacognitive. Probele practice vor pune elevii în situații concrete de lucru, pentru exersarea competențelor de tip metacognitiv (individual, în perechi, în grupuri).

Se vor folosi elemente de evaluare continuă. Recomandăm utilizarea următoarelor metode și tehnici de evaluare:

- exprimarea ideilor și argumentelor personale prin: poster, desen, colaj;
- eseul;
- proiectul (individual și de grup);
- portofoliul (individual și de grup);
- e-portofoliul;
- activități practice;
- investigația;
- discuțiile de grup;
- tehnica 3-2-1;
- tehnica R.A.I. (Răspunde – Aruncă – Interoghează);
- fișa de evaluare/ autoevaluare.

Cea mai importantă funcție a evaluării la ora de „Strategii metacognitive” este cea formativ-motivațională, punându-se accentul pe ameliorarea funcționării cognitive și pe optimizarea managementului activităților de învățare și de cunoaștere.

Bibliografie

1. Bocoș, M.-D. (2013). *Instruirea interactivă. Repere axiologice și metodologice*. Editura Polirom, Iași.
2. Brown, A. (1984). *Metacognition, executive control, self-regulation, and other more mysterious mechanisms*. In F. Weinert & R. Kluwe (Eds.), *Metacognition, Motivation, and Learning*, (pp. 60-108). Germany: Kuhlhammer.
3. Brown, A. L., Campione, J.C. (1978). Memory Strategies in Learning: Training Children to Study Strategically. In: Pick, H.L., Leibowitz, H.W., Singer, J.E., Steinschneider, A., Stevenson, H.W. (eds) *Psychology: From Research to Practice*. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4684-2487-4_5
4. Brown, A. L. (1987). *Metacognition, Executive Control, Self-Regulation, and Other More Mysterious Mechanisms*. In F. E. Weinert, & R. Kluwe (Eds.), *Metacognition, Motivation, and Understanding* (pp. 65-116). Hillsdale: L. Erlbaum Associates.
5. Campanario, M. (2009). *Dezvoltarea metacogniției în învățarea științei: strategii ale profesorilor și activități orientate către elevi*. Colecția digitală Eudoxus (traducere).
6. Flavell, J. H. (1976). *Metacognitive Aspects of Problem Solving*. In L. B. Resnick (ed) *The Nature of Intelligence*, Hillsdale NJ, Erlbaum.

UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale
2014-2020

7. Giasson, J. (2000). *La compréhension en lecture*. De Boeck, 3e édition.
8. Henter, R. (2016). *Metacogniția - o abordare psihopedagogică*. Presa Universitară Clujeană. <http://www.editura.ubbcluj.ro/www/ro/ebook2.php?id=2503>
9. Manasia L, Pârvan A. (2013). *Dezvoltarea competenței metacognitive în mediile colaborativ-virtuale de învățare*. Conferința Națională de Învățământ Virtual, ediția a XI-a, 2013 [Ghidul Autorului \(titlul lucrării\) \(icvl.eu\)](http://www.icvl.eu)
10. Marzano, R. J. (1998). *A theory-based meta-analysis of research on instruction*. Aurora, CO:McREL. www.mcrel.org/PDF/Instruction/5982RR_InstructionMeta_Analysis.pdf*
11. Mih V., Mih. C. (2012). *Strategii de optimizare a activității de comprehensiune a citirii*. Perspective. [Perspective nr. 24.pdf \(anpro.ro\)](http://www.anpro.ro/Perspectives/Perspective_nr_24.pdf)
12. Manolescu, M. (2003). *Activitate evaluativă între cogniție și metacogniție*. Meteor Press.
13. Neacșu, I. (2019). *Neurodidactica învățării și psihologia cognitivă*. Editura Polirom. <https://www.polirom.ro/carti/-/carte/7009>
14. Rogojinaru, A. (1996). *Lectura pentru înțelegere*. Bucuresti, Soros Foundation for an Open Society.
15. Sălăvăstru, D. (2004). *Psihologia educației*. Editura Polirom.
16. Stăncescu, I. (2017). *Metacogniție și motivație în învățarea academică. Repere psihodidactice*. Editura: Universitară.
17. *** http://euroguidance.ise.ro/wp-content/uploads/2019/01/ghid_a_invata_sa_inveti.pdf
18. *** **Legea Educației Naționale nr. 1/ 2011**, actualizată 2020, consolidată cu modificările și completările ulterioare (<https://www.edu.ro/>)
19. *** **Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului național**, emis prin OME nr. 3239/ 05.02.2021 privind aprobarea documentului de politici educaționale Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului național (<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/237422>).
20. *** Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință al Curriculumului național, emis prin OME nr. 3239/ 05.02.2021 privind aprobarea documentului de politici educaționale Repere pentru – **Profilul de formare al absolventului de clasa a X-a** (https://www.ise.ro/wp-content/uploads/2015/12/Profilul-de-formare-al-absolventului_final.pdf).